

សម្បជញ្ញៈ ៤ យ៉ាង

វគ្គនិក្រោមវ័ន គល់ទទឹង

រៀបរៀងដោយ

ព្រះបង្គាប់ធម្មកិច្ច គួងសុវណ្ណ

ព្រះរាជគណៈកម្មាធិការ

នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

និងជាព្រះចៅអធិការ

វគ្គនិក្រោមវ័ន គល់ទទឹង

ពុទ្ធសករាជ ២៥៦៧

(សម្រាប់ជាធម្មទាន)

សៀវភៅ **សម្បជញ្ញៈ ៤ យ៉ាង**

រៀបរៀងដោយ ព្រះមង្គលធម្មកិច្ច ភ្នំ ភ្នំ សុវណ្ណ

ព្រះរាជាគណៈកិត្តិយស នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

និងជាព្រះចៅអធិការ វត្តនិគ្រោធវ័ន គល់ទទឹង ។

ជួយពិនិត្យ និងកែអក្ខរាវិរុទ្ធ ដោយ

ឯកសារវិគ្រោះ

ព្រះសុត្តន្តបិដក លេខ ១៤ និងព្រះអដ្ឋកថា

ព្រះសុត្តន្តបិដក លេខ ២៩ និងព្រះអដ្ឋកថា

ព្រះសុត្តន្តបិដក លេខ ៣១ និងព្រះអដ្ឋកថា

ព្រះសុត្តន្តបិដក លេខ ៤១ និងព្រះអដ្ឋកថា

ព្រះសុត្តន្តបិដក លេខ ៤៥ និងព្រះអដ្ឋកថា

-ឧបត្ថម្ភកបោះពុម្ពសៀវភៅ ជាធម្មទាន ដោយពុទ្ធបរិស័ទទូទៅ

-ទឹកនៃឯងធ្វើ វត្តនិគ្រោធវ័ន គល់ទទឹង រាជធានីភ្នំពេញ

-ពុទ្ធសករាជ ២៥៦៧

អារម្ភកថា

ព្រះពុទ្ធដ៏ឧត្តម ទ្រង់ត្រាស់ប្រារព្ធចំពោះព្រះវក្កលីត្ថេរ ថា ៖

**បាមោជ្ជពហុលោ ភិក្ខុ បសន្នោ ពុទ្ធសាសនេ
អធិគច្ឆេ បទំ សន្តំ សង្ខារុបសមំ សុខំ ។**

ភិក្ខុអ្នកក្រាស់ដោយសេចក្តីរីករាយ ជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា រមែង
បាននូវបទដ៏ស្ងប់ ជាទីរម្ងាប់នូវសង្ខារ នាំមកនូវសេចក្តីសុខ ។

ព្រះពុទ្ធដ៏ប្រសើរ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលនឹងភិក្ខុទាំងឡាយ នៅក្នុង
ក្លឹបគារសាលា នាព្រៃមហាវ័ន ថា ៖

**« អប្បមគ្គា សតិមន្តោ សុសីលោ ហោថ ភិក្ខុវោ
សុសមាហិតសទ្ធម្យា សចិត្តមនុក្ខថ » ។**

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយកុំប្រមាទ ត្រូវមានស្មារតី មាន
សីលល្អ មានតម្រិះតម្កល់នឹងល្អ ចូររក្សាចិត្តរបស់ខ្លួនឲ្យរឿយៗ ចុះ ។

**« យោ ឥមស្មី ធម្មវិនយេ អប្បមគ្គោ វិហារិស្សតិ
បហាយ ជាតិសង្សារំ ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សតិ » ។**

ភិក្ខុណាមិនប្រមាទ ហើយនៅក្នុងធម៌វិន័យនេះ (ភិក្ខុនោះ) នឹងលះបង់
នូវជាតិសង្សារ ហើយធ្វើនូវព្រះនិព្វាន ជាទីបំផុតនៃកងទុក្ខបាន
មិនខាន ។

ព្រះពុទ្ធគាថាជាមង្គល ក្នុងជជាសូត្រ ៖

**សីលេ បតិជ្ឈាយ នរោ សបញ្ញោ ចិត្តំ បញ្ញញ្ញោ ភាវយំ
អោតាមី និបកោ ភិក្ខុ សោ ឥមំ វិជជយេ ជជំ ។**

នរជនមានប្រាជ្ញា បានតាំងមាំក្នុងសីល ហើយចម្រើននូវសមាធិចិត្ត
និងវិបស្សនាបញ្ញា ជាអ្នកមានព្យាយាមដុតកម្ដៅកិលេស ប្រកប

អារម្ភកថា

ដោយបាដិហារិយប្បញ្ញា ជាអ្នកឃើញភ័យក្នុងសង្សារ បុគ្គលនោះ ទើបកាប់ផ្ការនូវតណ្ហា ជាគ្រឿងចាក់ស្រេះនេះបាន ។

ក្នុងព្រះគាថានេះ ទ្រង់សម្តែងអំពីធម៌ ៦ យ៉ាងគឺ សីល ១ សមាធិ ១ អាតប គឺសេចក្តីព្យាយាម ១ បញ្ញា ៣ យ៉ាង ។

បញ្ញា ៣ យ៉ាងនោះគឺ

១- សង្ខតិកម្មញ្ញា : បញ្ញាជាប់មកនឹងបដិសន្ធិជាត្រៃហេតុក៏ កើតពីកម្មចាស់ ដែលបានកសាងទុកមកក្នុងអតីតជាតិ

២- និមស្សនាមញ្ញា : បញ្ញាដែលសម្រេចមកអំពីការ ពិចារណាឃើញតាមការណ៍ពិត ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ

៣- នេមកម្មញ្ញា : បញ្ញាដែលរក្សាខ្លួនទុកចាកធម៌ជាសត្រូវ,

ឬ **បារិហារិកម្មញ្ញា :** បញ្ញាដែលអាចកំណត់នូវកិច្ចទាំងពួង មានកិរិយាល្មានចូល និងល្មានថយជាដើម ហើយនាំទៅកាន់តែ អំពើដែលមានប្រយោជន៍ តែងប្រកបមិនដាច់ក្នុងកិរិយារក្សាទុកនូវ កម្មដ្ឋាន ។

លោកពន្យល់ពាក្យថា **អាតប-សព្ទ** និង **វិរិយ-សព្ទ** ប្រើជំនួសគ្នា បាន ប្រែថា ព្យាយាម ដូចគ្នា ។

ពាក្យថា **នេមកម្មញ្ញា** និង **បារិហារិកម្មញ្ញា** អាចារ្យខ្លះថា កែថា **នេបកៈ** សំដៅយកសតិ, **បារិហារិកៈ** សំដៅយកសម្បជញ្ញៈ, ហើយសង្គ្រោះចូលក្នុងពាក្យថា សប្បញ្ញា ដូចគ្នាទាំង ២ បទ ។

សៀវភៅ សម្បជញ្ញៈ ៤ យ៉ាង នេះ ស្រង់ចេញពីព្រះត្រៃបិដក សាមញ្ញផលសូត្រ ត្រង់សម្បជញ្ញៈ សម្រាប់ជាចំណេះដឹងដល់

អារម្ភកថា

ពុទ្ធបរិស័ទអ្នកសិក្សាវិសុទ្ធិមគ្គ ព្រោះទាក់ទងក្នុង**នេបកម្សញ្ញា** និង **ចារិហារិកម្សញ្ញា** ដែលសំដៅយកសតិ និងសម្បជញ្ញៈ ។

ដោយអានុភាពនៃកុសលធម្មទានដ៏ល្អបរិសុទ្ធ សូមបានសុខ បានចម្រើនក្នុងធម្មវិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់សម្តែងហើយ បានជាបច្ច័យនៃសេចក្តីសុខស្ងប់ មានបញ្ញា មានសម្មាទិដ្ឋិ ត្រាស់ដឹងសច្ចធម៌ រួចផុតចាកទុក្ខទាំងពួង ។

បើមិនទាន់បានសម្រេចអមតធាតុ រួចផុតចាកទុក្ខទេ កើតក្នុង ភពជាតិណាៗ សូមកើតក្នុងប្រទេសដ៏សមគួរ មានសិរីសម្បត្តិបញ្ញា ញាណ បានសេពគប់សប្បុរសដែលបរិបូរដោយសទ្ធា វិរិយៈ មានចិត្ត ខ្ជាប់ខ្ជួនល្អ សូមកុំមានចិត្តជាប់ជំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរជាប់ជំពាក់ សូមកុំមានចិត្តប្រទូស្តក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរប្រទូស្ត សូមកុំវង្វេង ក្នុង អារម្មណ៍ដែលគួរវង្វេងឡើយ, សូមមានចិត្តត្រជាក់ជានិច្ច អាចគ្រប សង្កត់សេចក្តីក្រោធបាន ដោយអធិវាសនក្ខន្តី អាចផ្តល់នូវប្រ- យោជន៍សុខដល់ជនទាំងអស់ ។

ថ្ងៃ ១១ កើត ខែផល្គុន ពុទ្ធសករាជ ២៥៦៧
ព្រះបណ្ឌិតធម្មកិច្ច ភួង សុវណ្ណ សុវណ្ណហោតោ

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

ឈ្មោះសៀវភៅ	ក
អារម្ភកថា	គ
សន្លឹកប្រាប់មាតិកា	ឈ
សម្បជញ្ជូន ៤ យ៉ាង	១
ចេតោខីលសូត្រ	៤៤
អបណ្ណកសូត្រ	៤៧
បដិបទាសូត្រ	៥៧
ជាគរសូត្រ	៦០
អប្បដិវិទិតសូត្រ	៦២

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស

សូមនមស្តារចំពោះព្រះមានព្រះភាគ

ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គនោះ ។

សម្បជញ្ញៈ ៤ យ៉ាង

[១២៣] កថញ្ញ បហារាជ ភិក្ខុ សតិសម្បជញ្ញន សមន្តាគតោ ហោតិ ។ ឥច បហារាជ ភិក្ខុ អភិក្កន្តេ បដិក្កន្តេ សម្បជានការី ហោតិ, អណោភិតេ វិលោភិតេ សម្បជានការី ហោតិ, សម្មិញ្ជិតេ បសារិតេ សម្បជានការី ហោតិ, សឡាជិបត្ត- ចីវរោរណេ សម្បជានការី ហោតិ, អសិតេ មីតេ ខាយិតេ សាយិតេ សម្បជានការី ហោតិ, ឧច្ឆារបស្សវកម្មេ សម្បជានការី ហោតិ, គតេ ឋិតេ និសិន្នេ សុត្តេ ជាគរិតេ ភាសិតេ តុណ្ណិភាវេ សម្បជានការី ហោតិ ។ ឯចំ ខោ បហារាជ ភិក្ខុ សតិសម្បជញ្ញន សមន្តាគតោ ហោតិ ។

បពិត្រមហារាជ ឯភិក្ខុជាអ្នកប្រកបដោយសតិ និងសម្បជញ្ញៈនោះ តើដូចម្តេចខ្លះ ? បពិត្រមហារាជ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ កាលឈាន ដើរទៅមុខ ឈានថយក្រោយ ក៏មានសេចក្តីដឹងខ្លួន កាលក្រឡេក មើលទៅមុខ ក្រឡេកមើលទៅទិសផ្សេងៗ ក៏មាន សេចក្តីដឹងខ្លួន កាលបត់លា (ដៃជើង) ក៏មានសេចក្តីដឹងខ្លួន កាលទ្រទ្រង់នូវសង្ឃារដី បាត្រ ចីវរ ក៏មានសេចក្តីដឹងខ្លួន កាលបរិភោគផឹក ទំពា ជញ្ជក់ជញ្ជាប ក៏មានសេចក្តីដឹងខ្លួន កាលបន្លោឧច្ឆារៈបស្សាវៈ ក៏មានសេចក្តីដឹងខ្លួន

កាលដើរ ឈរ អង្គុយ ដេកលក់ ភ្ញាក់ពីដេក និយាយ ឬស្ងៀម ក៏មានសេចក្តីដឹងខ្លួន ។ បពិត្រមហារាជ ភិក្ខុជា អ្នកប្រកបដោយសតិ និងសម្បជញ្ញៈ ដោយប្រការដូច្នោះឯង ។ (បិដក ១៤ ទំព័រ ១៧៩)

អដ្ឋកថា សម្បជញ្ញៈ ៤ យ៉ាង

បទថា សម្បជានការី ហោតិ មានសេចក្តីថា ធ្វើកិច្ចទាំង ពួងដោយសម្បជញ្ញៈ ឬធ្វើសម្បជញ្ញៈនុ៎ះឯង ។ ដោយសេចក្តីថា ភិក្ខុនោះ រមែងធ្វើសម្បជញ្ញៈរឿយៗ ក្នុងការឈានទៅជាដើម មិនបានរៀរសម្បជញ្ញៈ ក្នុងកាលណាៗ ។

សម្បជញ្ញៈ ក្នុងព្រះបាលីនោះ មាន ៤ យ៉ាង គឺ ៖

- ១- សាត្តកសម្បជញ្ញៈ
- ២- សប្បាយសម្បជញ្ញៈ
- ៣- គោចរសម្បជញ្ញៈ
- ៤- អសម្មោហសម្បជញ្ញៈ

ក្នុង ៤ យ៉ាងនោះ កាលចិត្តគិតនឹងទៅកើតឡើង មិនទាន់ទៅ តាមដែលគិតមុន ពិចារណាដល់ប្រយោជន៍ និងមិនមែនប្រយោជន៍ ថា ការទៅទីនោះនឹងមានប្រយោជន៍ដល់យើងឬទេហ្ន៎ ហើយ ពិចារណាប្រយោជន៍ ឈ្មោះថា សាត្តកសម្បជញ្ញៈ ។

ពាក្យថា ប្រយោជន៍ ក្នុងបទថា សាត្តកសម្បជញ្ញៈនោះ គឺ សេចក្តីចម្រើនដោយធម៌ ដោយបានឃើញព្រះចេតិយ ឃើញដើម ព្រះស្រីមហាពោធិ ឃើញព្រះសង្ឃ ឃើញព្រះថេរៈ និងឃើញ អសុកជាដើម ។ ព្រោះសេចក្តីថា ភិក្ខុនោះញ៉ាំងបីតិ មានព្រះពុទ្ធ ជាអារម្មណ៍ឲ្យកើតឡើង សូម្បីព្រោះឃើញព្រះចេតិយ ឬដើមព្រះ- ស្រីមហាពោធិ ញ៉ាំងបីតិមានព្រះសង្ឃជាអារម្មណ៍ឲ្យកើតឡើង ព្រោះឃើញព្រះសង្ឃ ពិចារណាបីតិនោះឯង ដោយកាតជារបស់ អស់ទៅ សាបសូន្យទៅ រមែងសម្រេចព្រះអរហត្ត ឃើញព្រះថេរៈ ទាំងឡាយ តាំងនៅក្នុងឱវាទរបស់ព្រះថេរៈទាំងនោះ ឃើញអសុក ញ៉ាំងបឋមឈានឲ្យកើតឡើងក្នុងអសុកនោះ ពិចារណាអសុកនោះ ឯង ដោយកាតជារបស់អស់ទៅ សាបសូន្យទៅ រមែងសម្រេច ព្រះអរហត្ត ព្រោះហេតុនោះ ទ្រង់ទើបហៅការឃើញវត្ថុទាំងនោះថា មានប្រយោជន៍ ។

តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា សេចក្តីចម្រើន សូម្បីចំណែក អាមិស ក៏មានប្រយោជន៍ដូចគ្នា ព្រោះអាស្រ័យអាមិសនោះ បដិបត្តិដើម្បីអនុគ្រោះព្រហ្មចរិយៈ ។

ចំណែកក្នុងការទៅនោះ ពិចារណាដល់សប្បាយ និងមិន សប្បាយ ហើយពិចារណាសប្បាយ ឈ្មោះថា សាត្តកសម្បជញ្ញៈ សេចក្តីនេះ យ៉ាងណា នឹងពោលការឃើញព្រះចេតិយមានប្រ-

យោជន៍មុន ក៏បើបរិស័ទប្រជុំគ្នាក្នុងទី ១០ យោជន៍ ១២ យោជន៍ ដើម្បីបូជាព្រះចេតិយ ទាំងស្រី ទាំងប្រុស ប្រដាប់តាក់តែងកាយ តាមសមគួរដល់សម្បត្តិរបស់ខ្លួន ហាក់បីដូចជាចិត្រកម្ម នាំគ្នាដើរ ទៅមក ក៏ក្នុងទីនោះ លោកៈរមែងកើតឡើងដល់កិក្ខុនោះ ព្រោះ អារម្មណ៍ដែលគួរប្រាថ្នា បដិយៈ រមែងកើតឡើង ព្រោះអារម្មណ៍ ដែលមិនគួរប្រាថ្នា មោហៈ រមែងកើតឡើង ព្រោះមិនពិចារណា រមែងត្រូវអាបត្តិ ព្រោះកាយសំសគ្គៈ ក៏មាន រមែងមានអន្តរាយ ដល់ជីវិត និងព្រហ្មចរិយៈ ក៏មាន ។ ព្រោះហេតុដូចពោលមកនេះ ទីនោះ ទើបមិនជាសប្បាយ ។ ព្រោះមិនមានអន្តរាយ ដូចដែល ពោលហើយ ទីនោះជាសប្បាយ ។

សូម្បីក្នុងការឃើញដើមព្រះស្រីមហាពោធិ ក៏ន័យនេះឯង ។

សូម្បីការឃើញព្រះសង្ឃ ក៏មានប្រយោជន៍ ។ កាលបើ មនុស្សទាំងឡាយសាងមណ្ឌបធំខាងក្នុងស្រុក បបួលគ្នាស្តាប់ធម៌ រហូតដល់អស់មួយយប់ រមែងមានទាំងប្រជុំជន ទាំងអន្តរាយ តាម ប្រការដែលពោលហើយនុ៎ះឯង ។ ព្រោះហេតុដូចពោលមកនេះ ទើបមិនជាសប្បាយ។ ព្រោះមិនមានអន្តរាយ ទីនោះ ជាសប្បាយ។

សូម្បីក្នុងការឃើញព្រះថេរៈ ដែលមានបរិស័ទបរិវារច្រើន ក៏ន័យ ដូច្នោះ ។ សូម្បីការឃើញអសុក ក៏មានប្រយោជន៍ ។

ក៏រឿងនេះ ដើម្បីសម្តែងប្រយោជន៍នោះ ។

បានឮថា ភិក្ខុកំលោះមួយអង្គ នាំសាមណេរទៅរកឈើស្កូវ ។
សាមណេរចៀសចេញពីផ្លូវដើរទៅខាងមុខ ឃើញអសុក ញ៉ាំង
បឋមឈានឲ្យកើត ធ្វើបឋមឈាននោះឲ្យជាបាទ ពិចារណាសង្ខារ
ទាំងឡាយ ធ្វើឲ្យច្បាស់ផលទាំង ៣ ហើយឈរកំណត់កម្មដ្ឋាន
ដើម្បីត្រូវការមគ្គ ផលជាន់ខ្ពស់ ។ ភិក្ខុកំលោះកាលមិនឃើញ
សាមណេរ ក៏ហៅថា សាមណេរ ។ សាមណេរនោះ គិតថា ចាប់
ផ្តើមតាំងពីកាលដែលយើង បព្វជ្ជា មិនធ្លាប់ឲ្យភិក្ខុហៅខ្លួនពីរដង
ឡើយ យើងនឹងញ៉ាំងគុណវិសេសជាន់ខ្ពស់ឲ្យកើត សូម្បីក្នុងថ្ងៃ
ដទៃ ដូច្នោះទើបបានឆ្លើយតបថា “អ្វីលោកម្ចាស់” កាលភិក្ខុកំលោះ
ហៅថា “មកនេះ” ដោយពាក្យតែមួយម៉ាត់ប៉ុណ្ណោះ សាមណេរនោះ
ក៏មក ពោលថា “លោកម្ចាស់ សូមលោកម្ចាស់ និមន្តទៅតាមផ្លូវ
នេះសិន ហើយឈរវែរមុខទៅផ្លូវទិសខាងកើត ក្រឡេកមើលត្រង់
ទីដែលខ្ញុំឈរត្រឹមតែមួយសន្ទុះសិន” ។ ភិក្ខុនោះ ធ្វើតាមនោះ បាន
សម្រេចគុណវិសេស ដែលសាមណេរបានសម្រេចហើយដូចគ្នា ។
អសុកតែមួយ កើតប្រយោជន៍ដល់ជន ២ នាក់ ដោយប្រការដូច្នោះ។

អសុកនេះ សូម្បីមានប្រយោជន៍យ៉ាងនេះក៏ពិតមែន ។ តែ
អសុកស្រី មិនជាសប្បាយដល់បុរស និងអសុកប្រុស មិនជា
សប្បាយដល់ស្រី អសុកដែលជាសកាគគ្នា (រកទតែមួយគ្នា)

ប៉ុណ្ណោះ ជាសប្បាយ ការពិចារណាសប្បាយយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា សប្បាយសម្បជញ្ញៈ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ក៏ការជ្រើសរើសអារម្មណ៍ ពោលគឺកម្មដ្ឋានដែលខ្លួនពេញចិត្ត ក្នុងបណ្តាកម្មដ្ឋាន ៣៨ យ៉ាង ហើយកាន់យកអារម្មណ៍នោះ ប៉ុណ្ណោះទៅក្នុង ទីដែលភិក្ខុចាររបស់ភិក្ខុដែលពិចារណាដល់ប្រយោជន៍ និងសប្បាយយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា គោចរសម្បជញ្ញៈ ។

ដើម្បីភាពជាក់ច្បាស់ក្នុងគោចរសម្បជញ្ញៈនោះ បណ្ឌិតគប្បី ជ្រាបចតុក្កៈនេះ ដូចតទៅនេះ ៖

ភិក្ខុអង្គខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ នាំទៅមិននាំមក, អង្គខ្លះ នាំមក មិននាំទៅ, តែអង្គខ្លះ មិននាំទៅមិននាំមក, អង្គខ្លះ នាំទៅផង នាំមកផង ។

បណ្តាភិក្ខុ ៤ ជំពូកនោះ ភិក្ខុណាជម្រះចិត្តឲ្យបរិសុទ្ធិចាក ធម៌ដែលជាគ្រឿងរារាំង ដោយការចង្រ្កម និងដោយការអង្គុយ ក្នុងពេលថ្ងៃ ពេលបឋមយាម ក្នុងពេលយប់ ក៏បដិបត្តិយ៉ាងនោះ ដេកក្នុងមជ្ឈិមយាម ញ៉ាំងកាលឲ្យកន្លងទៅដោយការអង្គុយ និង ការចង្រ្កមសូម្បីក្នុងបច្ច័មយាម ធ្វើវត្តនៅទីលានព្រះចេតិយ និង លានព្រះស្រីមហាពោធិស្រេចហើយ ស្រោចទឹកដើមព្រះស្រីមហាពោធិ តម្កល់ទឹកធាន់ ទឹកប្រើទុក ប្រព្រឹត្តសមាទានខន្ធកវត្តគ្រប់

យ៉ាង មានអាចរិយវត្ត និងឧបជ្ឈាយវត្តជាដើម ។ ភិក្ខុនោះ ធ្វើសរីរៈបរិកម្មហើយ ចូលកាន់សេនាសនៈ ឲ្យរាងកាយបានទទួលការអប់រំ ២-៣ ស្របក់ រួចហើយប្រកបរឿយៗ ក្នុងកម្មដ្ឋានក្រោកឡើងក្នុងវេលាភិក្ខុចារ កាន់បាត្រ និងចីវរ ដោយកំណត់កម្មដ្ឋានជាគោលនោះឯង ចេញចាកសេនាសនៈ ដាក់ចិត្តដល់កម្មដ្ឋានយ៉ាងនោះ ទៅកាន់លានព្រះចេតិយ បើចម្រើនពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាន ក៏ចម្រើនពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាននោះរឿយៗ ទៅមិនលះកម្មដ្ឋាននោះ ចូលទៅកាន់លានព្រះចេតិយ បើចម្រើនកម្មដ្ឋានដទៃហើយ ដាក់កម្មដ្ឋាននោះ ដូចដាក់វត្ថុដែលកាន់មក ទុកត្រង់ជើងជណ្តើរ ញ៉ាំងបីតិមានព្រះពុទ្ធជាអារម្មណ៍ ឡើងកាន់លានព្រះចេតិយ បើចេតិយធំ ធ្វើប្រទេក្សិណ ៣ ជុំ ហើយថ្វាយបង្គំក្នុងឋានៈទាំង ៤ (ទិស) បើចេតិយតូច គប្បីធ្វើប្រទេក្សិណយ៉ាងនោះឯង ហើយថ្វាយបង្គំក្នុងឋានៈទាំង ៨ ។ កាលថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយហើយ ទៅដល់លានដើមព្រះស្រីមហាពោធិ គប្បីសម្តែងសេចក្តីគោរពថ្វាយបង្គំព្រះស្រីមហាពោធិ ដូចនៅចំពោះព្រះភ័ក្ត្រព្រះមានព្រះភាគដូច្នោះ ។ ភិក្ខុនោះ ថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយ និងព្រះស្រីមហាពោធិយ៉ាងនេះហើយ គប្បីកាន់យកកម្មដ្ឋានដែលខ្លួនដាក់ ទុកដូចអ្នកទៅកាន់ទីរក្សារបស់ទុក កាន់យកវត្ថុដែលរក្សាទុកនោះវិញ ដូច្នោះ

កាលទៅជិតដល់ស្រុក ក៏ត្រង់ចិវរដោយកំណត់កម្មដ្ឋាន ជាគោល
នោះឯង ចូលទៅកាន់ស្រុកដើម្បីបិណ្ឌបាត ។

គ្រានោះ មនុស្សទាំងឡាយឃើញភិក្ខុនោះ ក៏ចេញមកទទួល
ដោយសេចក្តីត្រេកអរថា លោកម្ចាស់របស់ពួកយើងមកហើយ
ទទួលបាត្រ និងន្តឲ្យអង្គុយលើរោងឆាន់ ឬលើផ្ទះ ថ្វាយយាតូក្នុង
រយៈវេលាដែលកត្តាហារមិនទាន់សម្រេច ក៏លាងជើង លាបប្រេង
អង្គុយខាងមុខ សួររូបញ្ញាខ្លះ សូមស្តាប់ធម៌ខ្លះ ។

ព្រះអង្គកថាចារ្យ ពោលថា បើសូម្បីគេមិនសូមឲ្យសម្តែង
ធម៌ ក៏គប្បីសម្តែងធម្មកថាតែម្តង ដើម្បីសង្គ្រោះប្រជាជន ។

មែនពិត ធម្មកថា ដែលក្រៅពីកម្មដ្ឋាន រមែងមិនមាន ។
ព្រោះដូច្នោះ ភិក្ខុនោះ កាលពោលធម្មកថាដែលកំណត់កម្មដ្ឋានជា
គោលនោះឯង ឆាន់អាហារដោយកំណត់កម្មដ្ឋានជាគោលនោះផង
សូម្បីកាលធ្វើអនុមោទនាលាត្រឡប់ ពួកមនុស្សតាមជូនដំណើរ
ចេញអំពីស្រុកហើយ ឲ្យពួកមនុស្សទាំងនោះត្រឡប់ត្រង់ទីនោះ
ដើរទៅតាមផ្លូវ ។

គ្រានោះ សាមណេរ និងភិក្ខុចេញមកមុន បានឆាន់កត្តាហារ
ឯក្រៅស្រុករួចស្រេចហើយ ឃើញភិក្ខុអង្គនោះក៏ទៅទទួល ទទួល
បាត្រ និងចិវររបស់លោក ។

បានឮថា ក្នុងសម័យបូរាណ នឹងក្រឡេកមើលមុខជាមុនថា នេះឧបជ្ឈាយវរបស់យើង នេះអាចារ្យរបស់យើង ហើយទើបប្រណិ-
 បត្តិក៏ទេ រមែងធ្វើតាមកំណត់ដែលចូលដល់នោះឯង ។ សាមណេរ
 និងភិក្ខុកំលោះទាំងនោះ សួរលោកថា “លោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន
 មនុស្សទាំងនោះជាអ្វីនឹងលោក ជាញាតិខាងមាតា ឬជាញាតិខាង
 បិតា” ។ ភិក្ខុនោះ ពោលថា “ពួកលោកយើងអ្វី ទើបសួរ” ។
 សាមណេរ និងភិក្ខុកំលោះ ឆ្លើយថា “យើងពួកគេទាំងនោះ
 ស្រឡាញ់រាប់អានលោកម្ចាស់ច្រើន” ។ ភិក្ខុនោះ ពោលសរសើរ
 អ្នកស្រុកទាំងនោះថា “នែលោកដ៏មានអាយុទាំងឡាយ កិច្ចណា
 សូម្បីមាតាបិតា ក៏លំបាកនឹងធ្វើបាន កិច្ចនោះ ពួកគេទាំងនោះធ្វើ
 ដល់ពួកយើង សូម្បីថវីរបស់ពួកយើង ក៏ជារបស់ពួកគេទាំងនោះ
 ដែរ កាលមានភ័យ ក៏ជួយឲ្យផុតភ័យ កាលស្រែកឃ្នាន ក៏ជួយ
 ឲ្យឆ្អែត អ្នកដែលមានឧបការៈដល់ពួកយើង ដូច្នោះ មិនមានទៀតទេ”
 ដូច្នោះ ។ នេះហៅថា **នាំទៅ មិននាំមក** ។

ចំណែកភិក្ខុណាធ្វើវត្តបដិបត្តិ មានប្រការដូចពោលហើយក្នុង
 ខាងដើម ភ្លើងធាតុ រមែងដុតអាហារថ្មីអស់ហើយ ក៏ដុតក្រពះ-
 អាហារ ។ ញើសហូរស្រោចខ្លួន ។ កម្មដ្ឋានមិនឡើងកាន់វិថីបាន ។
 ភិក្ខុនោះ កាន់បាត្រ គ្រងថវីស្រេចហើយ ថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយ
 ដោយរហ័សហើយ ចូលទៅកាន់ស្រុកដើម្បីសូមយាគូ ក្នុងវេលា

ហ្នឹងគោចេញពីក្រោលនោះឯង (ព្រឹកព្រលឹម) បានយាគូហើយ
 ទៅឆាន់នៅរោងឆាន់ ។ ពេលនោះ ល្មមភិក្ខុនោះ លេបយាគូចូល
 ទៅបាន ២-៣ ពំនូត តេជោធាតុដែលកើតពីកម្ម មិនដុតក្រពះ
 អាហារ បែរមកដុតអាហារថ្មី ។ ភិក្ខុនោះ ដល់សេចក្តីរលត់ការ
 ដុតរោលនៃតេជោធាតុ ដូចបានឆ្លុតទឹកទាំងរយឆ្នាំ ឆាន់យាគូ
 ដោយកំណត់កម្មដ្ឋានជាគោល លាងបាត្រ និងខ្លួនមាត់ហើយ
 ចម្រើនកម្មដ្ឋានរឿយៗ ក្នុងចន្លោះពេលដែលនៅមិនបានឆាន់កត្តា-
 ហារ ត្រាប់បិណ្ឌបាតក្នុងទីដែលមិនទាន់បានទៅ ឆាន់អាហារដោយ
 កំណត់កម្មដ្ឋានជាគោល តពីនោះ ក៏កាន់យកកម្មដ្ឋានដែលខ្លួនរក្សា
 ត្រង់ទីនោះ ត្រឡប់មក ។ នេះហៅថា នាំមក មិននាំទៅ ។

ភិក្ខុទាំងឡាយដែលឆាន់យាគូហើយ ផ្តើមចម្រើនវិបស្សនា
 បានសម្រេចព្រះអរហត្ត ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ដូច្នោះ មានច្រើនដរាប
 រាប់មិនបាន ក្នុងកោះសីហឡៈនោះ ក្នុងរោងឆាន់តាមភូមិស្រុកនោះៗ
 មិនមានអាសនៈដែលមិនមានភិក្ខុអង្គុយឆាន់យាគូ ហើយសម្រេច
 ព្រះអរហត្ត ។

ក៏ភិក្ខុដែលនៅដោយសេចក្តីប្រមាទ លះចោលធុរៈ ទម្ងាយ
 វត្តដែលនឹងគប្បីធ្វើ មានចិត្តរឹងត្អឹង សូម្បីដោយចេតោខ័លធម៌ ៥

យ៉ាង(១) មិនធ្វើសេចក្តីសម្គាល់សូម្បីថា កម្មដ្ឋានមានចូលទៅ
បិណ្ឌបាតក្នុងស្រុក ដើរច្របូកច្របល់ទៅនឹងគ្រហស្ថខ្លះ បរិភោគ
នៅរួមជាមួយនឹងគ្រហស្ថខ្លះ ដែលមិនសមគួរ ជាអ្នកទំនេរចោល
ទៅ ។ នេះហៅថា មិននាំទៅ មិននាំមក ។

ក៏ភិក្ខុណា ដែលពោលហើយថា នាំទៅផងនាំមកផង ភិក្ខុ
នោះ គប្បីជ្រាបដោយអំណាចភិក្ខុដែលប្រព្រឹត្តគតប្ប្បាគតវត្ត (ដើរ
ទៅ ក៏ចម្រើនកម្មដ្ឋាន ដើរត្រឡប់មកវិញ ក៏ចម្រើនកម្មដ្ឋាន) ។

មែនពិត កុលបុត្រទាំងឡាយ អ្នកប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ឬសក្តី
ព្រះសាសនា ហើយនៅរួមគ្នា ១០ អង្គខ្លះ ២០ អង្គខ្លះ ៣០ អង្គខ្លះ
៤០ អង្គខ្លះ ៥០ អង្គខ្លះ ១០០ អង្គខ្លះ ធ្វើការព្រមព្រៀងគ្នាថា
“នៃអារុសោទាំងឡាយ លោកទាំងឡាយមិនមែនឬសគេចពីម្ចាស់
បំណុល មិនមែនឬសកៀសខ្លួន មិនមែនឬសដើម្បីអាជីវៈ តែប្រាថ្នា
ផុតទុក្ខ ទើបឬសក្តីព្រះសាសនានេះ ។ ព្រោះដូច្នោះ កិលេសកើត
ឡើងក្នុងខណៈដើរ ចូរគ្របសង្កត់ក្នុងខណៈដើរនោះឯង កិលេស
កើតឡើងក្នុងខណៈឈរ ចូរគ្របសង្កត់ក្នុងខណៈឈរនោះឯង
កិលេសកើតឡើងក្នុងខណៈអង្គុយ ចូរគ្របសង្កត់ក្នុងខណៈអង្គុយ
នោះឯង កិលេសកើតឡើងក្នុងខណៈដេក ចូរគ្របសង្កត់ក្នុងខណៈ

១-ចេតោទ័ល : ចម្រើននៃចិត្ត ។ (បិដក លេខ៤៥ ទំព័រ២៤១)

ដេកនោះឯង ដូច្នោះ ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ធ្វើការព្រមព្រៀងគ្នាយ៉ាងនេះ ហើយ ទៅភិក្ខុបារ មានផ្ទាំងថ្មក្នុងចន្លោះផ្លូវ កន្លះឧសកៈ ១ ឧសកៈ កន្លះគាវុត និង ១ គាវុត ដើរមនសិការកម្មដ្ឋាន ដោយសញ្ញា នោះឯង ។ បើកិលេសកើតឡើងដល់អ្នកណាៗ ក្នុងខណៈដើរ លោករមែងគ្របសង្កត់កិលេសនោះ ត្រង់នោះឯង កាលមិនអាច នឹងគ្របសង្កត់បានយ៉ាងនោះ ត្រូវឈរ ។ កាលនោះភិក្ខុសូម្បីដែល តាមមកខាងក្រោយភិក្ខុនោះ ក៏ត្រូវឈរ ។ ភិក្ខុនោះ ជាសំតើនខ្លួន ឯងថា ភិក្ខុនេះដឹងថា វិតក្កៈកើតឡើងដល់លោក លោកធ្វើកម្មមិន សមគួរហើយ ដូច្នោះ ចម្រើនវិបស្សនាហើយ ឈានចុះកាន់អរិយ- កូមិបានក្នុងទីនោះឯង ។ កាលមិនអាចនឹងគ្របសង្កត់បានយ៉ាងនោះ ក៏អង្គុយ ។ តមកសូម្បីភិក្ខុដែលតាមមកខាងក្រោយភិក្ខុនោះ ក៏ត្រូវ អង្គុយ មានន័យដូចពោលនុ៎ះឯង ។ សូម្បីកាលមិនអាចនឹងឈាន ចុះកាន់អរិយកូមិ ក៏គ្របសង្កត់កិលេសនោះទុក ដើរមនសិការ កម្មដ្ឋានរឿយៗ ទៅ ។ ភិក្ខុនោះនឹងមិនឈានដោយចិត្តដែល ប្រាសចាកកម្មដ្ឋាន ។ បើឈានទៅ ត្រូវថយត្រឡប់មកកាន់ទីដើម វិញទៀត ដូចព្រះមហាបុស្សទេវត្តេរ អ្នកនៅអាសិណ្ឌុកវិហារ ។

បានឮថា ព្រះថេរៈនោះ បំពេញគតបច្ចាគតវត្តអស់ ១៩ ឆ្នាំ។ សូម្បីមនុស្សទាំងឡាយ បានឃើញលោកហើយ គឺអ្នកដែលកំពុង

ក្នុងស្រែខ្លះ សាបព្រោះស្រវែខ្លះ បែនស្រវែខ្លះ ធ្វើការងារនៅក្នុងចន្លោះ
 ផ្លូវខ្លះ ឃើញព្រះថេរៈដើរនៅយ៉ាងនោះ ទើបសន្ទនាគ្នាថា ព្រះថេរៈ
 រូបនេះដើរត្រឡប់ទៅត្រឡប់មកវៀយៗ វង្វេងផ្លូវ ឬបាត់របស់
 អ្វីហ្ន៎ ។ ព្រះថេរៈនោះ មិនយកចិត្តទុកដាក់នឹងពាក្យរបស់មនុស្ស
 ទាំងនោះ ហើយធ្វើសមណធម៌ ដោយចិត្តដែលប្រកបដោយ
 កម្មដ្ឋានប៉ុណ្ណោះ ក៏បានសម្រេចព្រះអរហត្ត ក្នុងវស្សា ទី ២០ ។

ក្នុងថ្ងៃដែលសម្រេចព្រះអរហត្តនេះ ទេវតាដែលនៅចុងទី
 ចង្រ្កមរបស់ព្រះថេរៈ បានឈរយកម្រាមដៃធ្វើជាប្រទីបក្បែររឿង ។
 សូម្បីស្តេចមហារាជទាំង ៤, និងស្តេចសក្កទេវរាជ រហូតដល់ស្តេច
 សហម្បតីព្រហ្ម ក៏បានមកទំនុកបម្រុងព្រះថេរៈ ។

ក៏ព្រះមហាតិស្សត្តោ អ្នកនៅព្រៃ ឃើញពន្លឺដូច្នោះ ទើបសួរ
 លោក ក្នុងថ្ងៃស្អែកឡើងថា កាលពីយប់មិញ បានមានពន្លឺក្នុង
 សំណាក់របស់លោក ពន្លឺនោះជាអ្វី ? ព្រះថេរៈនិយាយបំបាំងមាន
 ជាដើមយ៉ាងនេះថា ធម្មតាពន្លឺ រមែងជាពន្លឺរបស់ប្រទីបខ្លះ ជាពន្លឺ
 របស់កែវមណីខ្លះ ដូច្នោះ ។ តពីនោះ បានបង្គាប់ឲ្យព្រះថេរៈអ្នក
 សួរចិបបាំងរឿងទុក កាលលោកទទួលពាក្យហើយ ទើបរៀបរាប់
 ឲ្យស្តាប់ ។ និងដូចព្រះមហានាគត្តោ អ្នកនៅកាលវល្លិមណ្ឌប
 បានឮថា ព្រះថេរៈនោះ ក៏បំពេញគតប្បបាតតវត្ត ជាដំបូងបាន
 អធិដ្ឋានដើរចង្រ្កមអស់ ៧ ឆ្នាំ ដោយតាំងចិត្តថា នឹងបូជាមហាបធាន

របស់ព្រះមានព្រះភាគមុន បំពេញគតប្បបូកគតវត្តទៀត ១៦ ឆ្នាំ ទើបបានសម្រេចព្រះអរហត្ត ។ ព្រះថេរៈនោះ ឈានដោយចិត្តដែល ប្រកបដោយកម្មដ្ឋានប៉ុណ្ណោះ កាលឈានជើងដោយចិត្ត ដែល ប្រាសចាកកម្មដ្ឋានហើយ ក៏ថយត្រឡប់ជាថ្មីវិញ គ្រាទៅជិតពួក អ្នកស្រុកឈរក្នុងប្រទេសដែលគួរសង្ស័យថា មេតោ ឬភិក្ខុប្តី ដណ្តប់ចំរើរហើយលាងបាតដោយទឹកអំពីជើងដែលស្អាត ហើយ បៀមទឹកទុក ។ ដើម្បីអ្វី ? ដើម្បីត្រូវការថា កាលអ្នកមកថ្វាយ ភិក្ខុដល់យើង ឬមកសំពះ កម្មដ្ឋានកុំបានឃ្នាត សូម្បីរតីមតែពោល ថា សូមលោកទាំងឡាយ ចូរមានអាយុវែង ។ តែកាលត្រូវសួរ ដល់ថ្ងៃថា លោកម្ចាស់ ថ្ងៃនេះប៉ុន្មានរោច ? ឬសួរចំនួនភិក្ខុ ឬ សួរបញ្ញា ក៏លេបទឹក ហើយប្រាប់ ។ បើមិនមានអ្នកសួរដល់ថ្ងៃ ជាដើមទេ ក៏នឹងខ្វះទឹកទុកត្រង់ទ្វារស្រុក ទៅក្នុងវេលាគោចេញ ចាកក្រោល ។ មួយទៀត ដូចភិក្ខុ ៥០ អង្គ អ្នកចាំវស្សា ក្នុងកលម្ពត្តិថវិហារ ។

បានឮថា ភិក្ខុទាំងនោះ បានធ្វើការព្រមព្រៀងគ្នាក្នុងថ្ងៃពេញ បូណិមី ខែ ៨ ថា យើងទាំងឡាយមិនទាន់សម្រេចព្រះអរហត្ត នឹងមិននិយាយជជែកគ្នា កាលភិក្ខុទាំងនោះចូលទៅបិណ្ឌបាតក្នុង ស្រុក ក៏បៀមទឹកចូលទៅ កាលត្រូវសួរដល់ថ្ងៃជាដើម ក៏បដិបត្តិ

តាមន័យដែលពោលហើយនុ៎ះឯង ។ មនុស្សទាំងឡាយក្នុងទីនោះ
ឃើញស្នាមខ្យល់ទឹកក៏ដឹងថា ថ្ងៃនេះមកតែមួយអង្គ ថ្ងៃនេះ ២ អង្គ ។

ក៏មនុស្សទាំងនោះ គិតគ្នាយ៉ាងនេះថា ភិក្ខុទាំងនេះមិននិយាយ
នឹងពួកយើងប៉ុណ្ណោះ ឬថា ពួកគ្នាលោកនោះឯងក៏មិននិយាយគ្នា
បើពួកគ្នាលោកនោះឯង ក៏មិននិយាយគ្នាហើយ គង់នឹងវិវាទគ្នា
ដោយពិត មកពួកយើងនឹងឲ្យភិក្ខុទាំងនោះខមាទោសគ្នានឹងគ្នា ។
គេទាំងអស់ទៅវិហារ មិនបានឃើញភិក្ខុ ៥០ អង្គ នៅក្នុងទីតែមួយ
ជាមួយគ្នាសូម្បី ២ អង្គ ។ ក្នុងលំដាប់នោះ បណ្ឌិតទាំងនោះ
មានអ្នកក្អែកមុតថ្នាំម្នាក់ ពោលថា “លោកដ៏ចម្រើនទាំងឡាយ
ឱកាសដូច្នោះ មិនមែនទីនៅរបស់អ្នកដែលឈ្មោះគ្នា លានព្រះ-
ចេតិយ លានព្រះស្រីមហាពោធិ ក៏បោសស្អាតល្អ អំបោសក៏ដាក់
ទុករៀបរយ ទឹកឆាន់ ទឹកប្រើប្រាស់ ក៏រៀបចំទុកល្អ” ។ ពួកគេ
នាំគ្នាត្រឡប់ពីទីនោះ ។ សូម្បីភិក្ខុទាំងនោះ ក៏សម្រេចព្រះអរហត្ត
ខាងក្នុងត្រៃមាសនុ៎ះឯង ក្នុងថ្ងៃមហាបវារណា បានបវារណា
វិសុទ្ធិបវារណា ។

ភិក្ខុដែលប្រព្រឹត្តដូចព្រះមហានាគត្ថេរ អ្នកនៅកាលវល្លិ-
មណ្ឌប និងដូចភិក្ខុទាំងឡាយ ដែលចាំវស្សាក្នុងកលម្ពត្តិវិហារ
ដូចពោលមកនោះ ជំហានដោយចិត្តដែលប្រកបដោយកម្មដ្ឋានស្មើ
តែម្តង ទៅជិតស្រុកហើយបៀមទឹកកំណត់ផ្លូវដើរ ផ្លូវណាមិនមាន

អ្នកឈ្មោះគ្នា មានអ្នកលេងសុរាជាដើម ឬមិនមានដើរកាច សេះកាច ជាដើម ក៏ទៅផ្លូវនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត កាលដើរបិណ្ឌបាតក្នុងស្រុក នោះ ក៏មិនដើរហែសដូចអ្នកមានធុរៈក្តៅ ។ ព្រោះថា ធុតង្គដែល កាន់យកការបិណ្ឌបាតជាវត្ថុ មិនមានអ្វីដែលត្រូវហែស ។ តែត្រូវ ទៅសន្សឹមៗ ដូចរទេះផុកទឹកទៅដល់ទីទួលកន្ទុកៗ ត្រូវទៅសន្សឹមៗ ដូច្នោះ ។ មួយទៀត ចូលទៅតាមលំដាប់ផ្ទះ ហើយសន្តតមើលថា គេនឹងឲ្យ ឬមិនឲ្យចាំនៅមួយភ្លែត វេលាល្ងាចសមគួរ បានភិក្ខុ ហើយកាន់មកវិហារក្នុងស្រុក ឬក្រៅស្រុក អង្គុយក្នុងកន្លែងដែល សមគួរតាមសប្បាយ មនសិការកម្មដ្ឋាន ផ្តើមបដិកូលសញ្ញា ក្នុងអាហារ ពិចារណាដោយអំណាចឧបមាថា ប្រេងបន្តក់ក្តៅ ថ្នាំបិតដំបៅ និងសាច់របស់បុត្រ ឆាន់អាហារប្រកបដោយអង្គ ៨ មិនមែនឆាន់ ដើម្បីនឹងលេង មិនមែនឆាន់ដើម្បីនឹងស្រវឹង មិនមែន ឆាន់ដើម្បីប្រដាប់ មិនមែនឆាន់ដើម្បីតាក់តែង គ្រាឆាន់រួចស្រេច ហើយ ផឹកទឹកនិងខ្លួរមាត់ សម្រាកល្អមឲ្យបាត់លំបាកចិត្តព្រោះ អាហារមួយស្របក់ ហើយមនសិការកម្មដ្ឋានតែម្តង មុនអាហារ យ៉ាងណា ក្រោយអាហារក៏យ៉ាងនោះ ទាំងយាមដើម និងយាម ក្រោយ ។ នេះហៅថា ទាំងនាំទៅ និងនាំមក ។

ក៏ភិក្ខុបំពេញគតប្បប្បាគតវត្ថុ ពោលគឺនាំកម្មដ្ឋានទៅ និងនាំ
ត្រឡប់មកវិញនេះ បើជាអ្នកដល់ព្រមដោយឧបនិស្ស័យហើយ នឹង
សម្រេចព្រះអរហត្តបាន ក្នុងបឋមវ័យតែម្តង ។ បើមិនបានសម្រេច
ក្នុងបឋមវ័យ ក៏នឹងបានសម្រេចក្នុងមជ្ឈិមវ័យ ។ បើមិនបាន
សម្រេចក្នុងមជ្ឈិមវ័យ ក៏នឹងបានសម្រេចក្នុងវេលាស្លាប់ ។ បើ
មិនបានសម្រេចក្នុងវេលាស្លាប់ ក៏នឹងទៅជាទេវបុត្រហើយសម្រេច។
បើមិនទៅជាទេវបុត្រហើយសម្រេច ទៅកើតកាលព្រះពុទ្ធមិនទាន់
ឧប្បត្តិ ក៏នឹងសម្រេចបច្ចេកពោធិញ្ញាណ ។ បើមិនសម្រេចបច្ចេក-
ពោធិញ្ញាណ កាលទៅកើតជួបព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ក៏នឹងបានជាព្រះ-
អរហន្តប្រភេទខិប្បាកិញ្ញា ដូចព្រះពាហិយទារុចិរិយត្ថេរ ក៏មាន ។
ប្រភេទអ្នកមានបញ្ញាច្រើន ដូចព្រះសារីបុត្តត្ថេរ ក៏មាន ។ ប្រភេទ
អ្នកមានប្ញទ្ធិច្រើន ដូចព្រះមហាមោគ្គល្លានត្ថេរ ក៏មាន ។ ប្រភេទ
កាន់ធុតង្គ ដូចព្រះមហាកស្សបត្ថេរ ក៏មាន ។ ប្រភេទបានទិព្វចក្ក
ដូចព្រះអនុរុទ្ធត្ថេរ ក៏មាន ។ ប្រភេទទ្រទ្រង់ព្រះវិន័យ ដូចព្រះ-
ឧបាលិត្ថេរ ក៏មាន ។ ប្រភេទស្មាត់ជំនាញសម្តែងធម៌ ដូចព្រះបុណ្ណ-
មន្តានីបុត្តត្ថេរ ក៏មាន ។ ប្រភេទនៅព្រៃជារត្ត ដូចព្រះរេវតត្ថេរ
ក៏មាន ។ ប្រភេទ ពហុស្នូត ដូចព្រះអាននុត្ថេរ ក៏មាន ។ ប្រភេទ
ប្រាថ្នាការសិក្សា ដូចព្រះរាហុលត្ថេរ ដែលជាពុទ្ធបុត្រ ក៏មាន ។

ក្នុងវត្ថុបដិបត្តិ ៤ ប្រការនេះ ភិក្ខុណា ទាំងនាំទៅ និងនាំមក
 គោចរសម្បជញ្ញៈរបស់ភិក្ខុនោះ រមែងដល់ទីបំផុតនៃការបដិបត្តិ
 ដោយ ប្រការដូច្នោះ ។

ក៏សេចក្តីមិនវង្វែងក្នុងការឈានទៅជាដើម ឈ្មោះថា អស-
 ម្មោហសម្បជញ្ញៈ ។ អសម្មោហសម្បជញ្ញៈនោះ គប្បីជាបយ៉ាង
 នេះ បុប្ផជនអន្ធពាល កាលឈានទៅជាដើម រមែងវង្វែងខុសថា
 ខ្លួនឈានទៅ ការឈានទៅខ្លួនធ្វើឲ្យកើតឡើង ដូច្នោះខ្លះថា យើង
 ឈានទៅ ការឈានទៅយើងធ្វើឲ្យកើតឡើង ដូច្នោះខ្លះ យ៉ាងណា
 ភិក្ខុក្នុងព្រះសាសនានេះ មិនវង្វែងខុសដូច្នោះ កាលចិត្តគិតថា យើង
 នឹងឈានទៅកើតឡើង វាយោធាតុដែលកើតពីចិត្ត ញ៉ាំងវិញ្ញត្តិ
 ឲ្យកើត រមែងកើតឡើងដោយចិត្តនុ៎ះឯង ដូច្នោះ គ្រោងឆ្អឹងដែល
 សន្មតថាកាយនេះ រមែងឈានទៅ ដោយអំណាចការផ្សាយទៅនៃ
 វាយោធាតុ ដែលកើតពីកិរិយារបស់ចិត្ត ដោយប្រការដូច្នោះ ។
 កាលគ្រោងឆ្អឹងនោះឈានទៅយ៉ាងនេះ ក្នុងខណៈ ដែលលើកជើង
 ឡើងម្ខាង ធាតុទាំង ២ គឺ បឋវីធាតុ អាប្រាធាតុ រមែងខ្សោយ
 កម្លាំងចុះ ។ ធាតុ ២ ទៀតក្រៅនេះ រមែងមានកម្លាំងឡើង ។
 ក្នុងខណៈដែលដាក់ជើងចុះ ធាតុទាំង ២ គឺ តេជោធាតុ វាយោធាតុ
 រមែងមានកម្លាំងខ្សោយ ធាតុ ២ ក្រៅនេះ រមែងមានកម្លាំងក្រៃលែង

ឡើង ។ ក្នុងខណៈដែលចុងជើងចុបផែនដី និងជាន់ពេញបាតជើង
ក៏ដូចគ្នា ។

រូបធម៌ និងអរូបធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងខណៈដែលលើក-
ជើងឡើង រមែងមិនដល់ខណៈដែលឈានជើង ។ រូបធម៌ និង
នាមធម៌ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខណៈដែលដាក់ជើង រមែងមិនដល់
ខណៈដែលឈានទៅខាងមុខដូចគ្នា ។ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខណៈ
ដែលឈានទៅខាងមុខ រមែងមិនដល់ខណៈដែលដាក់ជើងចុះ ។
ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខណៈដែលដាក់ជើងចុះ រមែងមិនដល់ខណៈ
ដែលចុងជើងចុបផែនដី ។ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខណៈដែលចុងជើង
ចុបផែនដី រមែងមិនដល់ខណៈដែលជាន់ពេញបាតជើង ។ រូបធម៌
និងអរូបធម៌ រមែងជាផ្នែកៗ ជាកំណាត់ៗ ជាសង្កាត់ៗ រលត់ទៅ
ក្នុងឥរិយាបថនោះៗ ឯង ដូចគ្រាប់ល្ងដែលដាក់ចុះក្នុងក្បឿងក្តៅ
រមែងផុះបែកមានសំឡេងប្រេះៗ ។

ក្នុងការឈានទៅជាដើមនោះ អ្នកណាម្នាក់ឈានទៅ ឬការ
ឈានទៅរបស់អ្នកណាម្នាក់ ។ តែដោយបរមត្ថ ធាតុទាំងឡាយ
ប៉ុណ្ណោះដើរ ធាតុទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះឈរ ធាតុទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះ
អង្គុយ ធាតុទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះដេក ។ ក៏ក្នុងចំណែក (នៃឥរិ-
យាបថ) នោះៗ ចិត្តដួងដទៃកើតឡើង ចិត្តដួងដទៃរលត់ទៅព្រមនឹង
រូបប្រព្រឹត្តទៅ ដូចជាក្រសែទឹក ហូរជាប់តគ្នាទៅមិនដាច់ខ្សែយ៉ាង

នោះ ដូច្នោះ ។ សេចក្តីមិនវង្វែងក្នុងការឈានទៅជាដើមយ៉ាងនេះ
ឈ្មោះថា អសម្មោហសម្បជញ្ញៈ ដូច្នោះឯង ។

ចប់អធិប្បាយបទថា អភិក្កន្ត បដិក្កន្ត សម្បជានកាវី ហោតិ
ប៉ុណ្ណោះ ។

ក៏ក្នុងបទថា អាណោកិតេ វិលោកិតេ នេះ មានវិនិច្ឆ័យ
ដូចតទៅនេះ ៖

ការសម្ងំនិមើលទៅខាងមុខ ឈ្មោះ អាណោកិត ។

ការសម្ងំនិមើលទៅទិសផ្សេងៗ ឈ្មោះ វិលោកិត ។

ឥរិយាបថដទៃៗ ដែលឈ្មោះថា អាណោកិត វិលោកិត និង
អវលោកិត ក៏គឺការមើលខាងក្រោម ខាងលើ ខាងក្រោយ ការ
មើលទាំងនោះ លោកមិនបានកាន់យកក្នុងទីនេះ ។ តែដោយការ
កាន់យកតាមសេចក្តីសមរម្យ លោកកាន់យកការក្រឡេកមើល ២
យ៉ាងនេះប៉ុណ្ណោះ ។

ន័យមួយទៀត ការក្រឡេកមើលទាំងអស់នោះ លោកកាន់
យកដោយមុខនេះ ដោយប្រការដូច្នោះតែម្តង ។

ក្នុងការក្រឡេកមើល ២ យ៉ាងនោះ កាលចិត្តគិតថា យើង
នឹងក្រឡេកមើលទៅខាងមុខ ដូច្នោះកើតឡើង នៅមិនទាន់ក្រឡេក
ទៅដោយអំណាចចិត្តនុ៎ះឯង ពិចារណាកាន់យកប្រយោជន៍ ឈ្មោះ

ថា សាត្តកសម្បជញ្ញៈ ។ សាត្តកសម្បជញ្ញៈនោះ គប្បីមើល
ព្រះនន្ទៈ ជាតួយ៉ាង ។

សមពិតដូចពាក្យដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ទុកថា ម្នាល
ភិក្ខុទាំងឡាយ បើនន្ទៈ រមិលមើលទៅទិសខាងកើត គេរមែង
ប្រមូលនូវចិត្តទាំងអស់ មើលទៅកាន់ទិសខាងកើតថា ពេលយើង
មើលទៅទិសខាងកើតយ៉ាងនេះ អកុសលធម៌ដ៏លាមក គឺ អភិជ្ឈា
និងទោមនស្ស មិនគប្បីជាប់តាមយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមាន
សាត្តកសម្បជញ្ញៈ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បើនន្ទៈ រមិលមើលទិស
ខាងលិច ទិសខាងជើង ទិសខាងត្បូង ទិសខាងលើ ទិសខាង
ក្រោម និងទិសផ្សេងៗ គេរមែងប្រមូលចិត្តទាំងអស់ ពិចារណា
មើលទិសផ្សេងៗថា កាលយើងមើលទិសផ្សេងៗ យ៉ាងនេះ... ដូច្នោះ
ឈ្មោះថា សាត្តកសម្បជញ្ញៈ ។

ម្យ៉ាងទៀត សូម្បីក្នុងទីនេះ ក៏គប្បីជ្រាបថា ការសម្ងំមើល
ទៅខាងមុខ និងការសម្ងំមើលទៅតាមទិស ជាសាត្តកសម្បជញ្ញៈ
និងជាសប្បាយសម្បជញ្ញៈ ដោយការឃើញព្រះចេតិយជាដើម ដូច
ពោលហើយក្នុងខាងក្រោយនុ៎ះឯង ។

រីឯគោចរសម្បជញ្ញៈ គឺការមិនលះចោលកម្មដ្ឋាននុ៎ះឯង
ព្រោះដូច្នោះ ការសម្ងំមើលទៅខាងមុខ និងការសម្ងំមើលទៅ
តាមទិសផ្សេងៗ ក្នុងព្រះបាលីនេះ ភិក្ខុអ្នកចម្រើនរិបស្សនាកម្មដ្ឋាន

មានខន្ធ ធាតុ អាយតនៈ ជាអារម្មណ៍ គប្បីធ្វើដោយអំណាច
កម្មដ្ឋានរបស់ខ្លួននោះឯង ឬចំណែកភិក្ខុដែលចម្រើនសមថកម្មដ្ឋាន
មានកសិណជាដើមជាអារម្មណ៍ គប្បីធ្វើដោយកំណត់កម្មដ្ឋានជា
គោលតែម្តង ។ ឈ្មោះថា ខន្ធខាងក្នុងរាងកាយ ដែលសម្លឹងមើល
ទៅខាងមុខ ឬដែលសម្លឹងមើលទៅតាមទិសផ្សេងៗ រមែងមិនមាន។
ពេលកើតការគិតថា យើងនឹងក្រឡេកមើលទៅខាងមុខ ដូច្នោះ
វាយោធាតុដែលមានចិត្តជាសម្មដ្ឋាន ព្រមដោយចិត្តដួងនោះឯង
ញ៉ាំងវិញ្ញត្តិឲ្យកើត រមែងកើតឡើង ត្របកភ្នែកក្រោមទាញចុះ
ត្របកភ្នែកលើលើកឡើង ដោយអំណាចការ ផ្សាយទៅនៃវាយោ-
ធាតុ ដែលកើតពីកិរិយារបស់ចិត្ត ដោយប្រការដូច្នោះ ។ នឹងមាន
អ្នកណាៗ ឈ្មោះថា ត្រាច់ទៅដោយយន្តក៏ទេ ។ តពីនោះ ចក្ខុ-
វិញ្ញាណ ញ៉ាំងទស្សនកិច្ចឲ្យសម្រេច ក៏កើតឡើងដូច្នោះឯង ។
ការដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា អសម្មោហសម្បជញ្ញៈ ក្នុងព្រះ-
បាលីនេះ ។ ម្យ៉ាងទៀត អសម្មោហសម្បជញ្ញៈ ក្នុងព្រះបាលីនេះ
គប្បីជ្រាបដោយការកំណត់ដឹងហេតុដើម និងហេតុត្រាច់តាមមក
និងហេតុកើតមួយខណៈៗ ។ គប្បីជ្រាបដោយកំណត់ ដឹងហេតុ
ដើមមុន ។

កវ័ន្តកិច្ច អាវជួនកិច្ច ទស្សនកិច្ច សម្បជញ្ញកិច្ច
សន្តិរណកិច្ច វោជ្ជពនកិច្ច និង ជវនកិច្ច ជាគម្រប់
៧ រមែងកើត ។

ក្នុងវិថីចិត្តទាំងនោះ កវ័ន្តចិត្ត ញ៉ាំងកិច្ចដែលជាអង្គនៃឧប្បត្តិ-
ភព ឲ្យសម្រេចកើតឡើង ។ កិរិយាមនោធាតុរំពឹងដល់កវ័ន្តចិត្តនោះ
ញ៉ាំងអាវជួនកិច្ចឲ្យសម្រេចកើតឡើង ។ បន្ទាប់ពីកិរិយាមនោធាតុ
រលត់ ចក្ខុវិញ្ញាណញ៉ាំងទស្សនកិច្ចឲ្យសម្រេចកើតឡើង ។ បន្ទាប់ពី
ចក្ខុវិញ្ញាណរលត់ វិបាកមនោធាតុ ញ៉ាំងសម្បជញ្ញកិច្ចឲ្យសម្រេច
កើតឡើង ។ បន្ទាប់ពីវិបាកមនោធាតុរលត់ វិបាកមនោវិញ្ញាណធាតុ
ញ៉ាំងសន្តិរណកិច្ច ឲ្យសម្រេចកើតឡើង ។ បន្ទាប់ពីវិបាកមនោ-
វិញ្ញាណធាតុរលត់ កិរិយាមនោវិញ្ញាណធាតុ ញ៉ាំងវោជ្ជពនកិច្ច
ឲ្យសម្រេចកើតឡើង ។ បន្ទាប់ពីកិរិយាមនោវិញ្ញាណធាតុរលត់
ជវនចិត្ត រមែងសុះទៅ ៧ ដង ។ ក្នុងវិថីចិត្តទាំងនោះ សូម្បីក្នុង
ជវនចិត្តទី ១ រមែងមិនមាន, ការក្រឡេកទៅខាងមុខ និងការ
ក្រឡេកទៅតាមទិសផ្សេងៗ ដោយអំណាចតម្រេក ការទាស់ចិត្ត
និងការវង្វេងថា នេះជាស្រី នេះជាប្រុស... សូម្បីក្នុងទុតិយជវនៈ...
សូម្បីក្នុងសត្តមជវនៈ ក៏យ៉ាងនោះ ក៏កាលវិថីចិត្តទាំងនោះរលត់
តាំងពីដើមដរាបដល់ទីបំផុត ដូចពួកទាហានក្នុងសមរក្សមិ ឈ្មោះថា

ការក្រឡេក និងការងាកដោយអំណាចតម្រេកជាដើមថា នេះជាស្រី
នេះជាប្រុស ទើបមានឡើង ។

អសម្មោហសម្បជញ្ញៈ ក្នុងការក្រឡេកនិងការងាកនេះ ដោយ
អំណាចការកំណត់ដឹងហេតុដើម គប្បីជ្រាបត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះចុះ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងចក្ខុទ្ធារ ក៏កាលបុរាណម្នាក់មកប្រាកដ
បន្ទាប់ពីកវង្គចិត្តញ័រ កាលវិចិត្តមានអារជួនចិត្តជាដើម កើតឡើង
រលត់ទៅ ដោយអំណាចធ្វើកិច្ចរបស់ខ្លួនឲ្យសម្រេច ក្នុងទីបំផុត
ជវនចិត្ត រមែងកើត ។ ជវនចិត្តនោះ ដូចជាបុរសអ្នកត្រាចមក
ក្នុងចក្ខុទ្ធារ ដែលត្រឹមតែដូចផ្ទះរបស់អារជួនចិត្តជាដើម ដែលកើត
ឡើងមុន ។ កាលបុរសអ្នកត្រាចមកនោះ ចូលទៅក្នុងផ្ទះ របស់អ្នក
ដទៃ ដើម្បីនឹងសូមវត្ថុអ្វីៗ សូម្បីកាលពួកម្ចាស់របស់ផ្ទះនៅស្ងៀម
ក៏មិនគួរប្រើអំណាច យ៉ាងណា សូម្បីកាលអារជួនចិត្តជាដើម
មិនមានតម្រេក មិនថ្នាំងថ្នាក់ មិនវង្វែងក្នុងចក្ខុទ្ធារ ដែលត្រឹមតែ
ដូចជាផ្ទះរបស់អារជួនចិត្តជាដើម ក៏មិនគួរត្រេកអរ ថ្នាំងថ្នាក់ និង
វង្វែងដូច្នោះ ។ គប្បីជ្រាប **អសម្មោហសម្បជញ្ញៈ** ដូចជាអ្នកត្រាច
មកយ៉ាងនេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ចិត្តទាំងឡាយ មានវេទនាចិត្តជាទីបំផុតទាំងនេះ រមែង
កើតឡើងក្នុងចក្ខុទ្ធារ ចិត្តទាំងនោះ រមែងរលត់ទៅក្នុងទីនោះៗ ឯង

ព្រមនឹងសម្បយុត្តធម៌ រមែងមិនឃើញនូវគ្នានិងគ្នា ដូច្នោះ ចិត្ត
ក្រៅពីនេះ ទើបជាចិត្តដែលមាននៅជាខណៈ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានអធិប្បាយដូច្នោះ ក្នុងផ្ទះមួយខ្លះ កាល
មនុស្សទាំងឡាយស្លាប់អស់ហើយសល់តែម្នាក់ ដែលនឹងត្រូវស្លាប់
ក្នុងខណៈនោះឯង រមែងមិនអភិរម្យក្នុងការរាំប្រៀងជាដើម យ៉ាង
ណា កាលអារជួនចិត្តជាដើម ដែលជាសម្បយុត្តក្នុងទ្វារមួយរលត់
ទៅក្នុងទីនោះៗឯង ឈ្មោះថា ការអភិរម្យដោយអំណាចតម្រេក
ថ្នាំថ្នាក់ និងវង្វេងនុ៎ះឯង ក៏មិនគួរសូម្បីដល់ជវនចិត្តដ៏សេស ដែល
នឹងត្រូវរលត់ក្នុងខណៈនោះឯង ដូច្នោះ គប្បីជ្រាបអសម្មោហ-
សម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចការប្រព្រឹត្តទៅជាខណៈយ៉ាងនេះ ដោយ
ប្រការដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត អសម្មោហសម្បជញ្ញៈនេះ គប្បីជ្រាបដោយ
អំណាចពិចារណាក្នុងខន្ធ អាយតនៈ ធាតុ និងបច្ច័យ ។

ក៏ក្នុងអធិការនេះ ចក្ខុ និងរូប ចាត់ជារូបក្នុង ទស្សនៈ ជា
វិញ្ញាណក្នុង វេទនាដែលសម្បយុត្តដោយវិញ្ញាណក្នុងនោះ ជាវេទនា-
ខន្ធ សញ្ញា ចាត់ជាសញ្ញាខន្ធ សម្បយុត្តធម៌មានផស្សៈជាដើម
ជាសន្ធិរក្នុង ។ ការក្រឡេក និងការងាក រមែងប្រាកដ ព្រោះខន្ធ ៥
ទាំងនេះប្រជុំគ្នា ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ក្នុងការក្រឡេក និងការងាក
នោះ អ្នកណាម្នាក់នឹងមើលទៅខាងមុខ អ្នកណា ម្នាក់ងាកទៅ

ខាងក្រោយ ។ ចក្ខុក៏ដូចគ្នា ចាត់ជាចក្ខុយតនៈ រូប ជាបុប្ផាយតនៈ
 ទស្សនៈ ជាមនាយតនៈ សម្បយុត្តធម៌ទាំងឡាយមានវេទនាជាដើម
 ជាធម្មាយតនៈ ។ ការមើលទៅខាងមុខ និងការក្រឡេកទៅតាមទិស
 ផ្សេងៗ រមែងប្រាកដ ព្រោះអាយតនៈ ៤ ទាំងនេះប្រជុំគ្នា ដោយ
 ប្រការដូច្នោះ ។ ក្នុងការមើលទៅខាងមុខ និងការក្រឡេកទៅតាម
 ទិសផ្សេងៗនោះ អ្នកណាម្នាក់មើលទៅខាងមុខ អ្នកណាម្នាក់ងាក
 ទៅខាងក្រោយ ។ ចក្ខុ ក៏ដូចគ្នា ចាត់ជាចក្ខុធាតុ រូប ជាបុប្ផធាតុ
 ទស្សនៈ ជាចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ ធម៌ទាំងឡាយមានវេទនាជាដើម ដែល
 សម្បយុត្តដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះ ជាធម្មធាតុ ។ ការក្រឡេកទៅ
 ខាងមុខ និងការក្រឡេកទៅតាមទិសផ្សេងៗ រមែងប្រាកដ ព្រោះ
 ធាតុ ៤ ទាំងនេះប្រជុំគ្នា ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ក្នុងការមើលទៅ
 ខាងមុខ និងការក្រឡេកទៅតាមទិសផ្សេងៗនោះ អ្នកណាម្នាក់មើល
 ទៅខាងមុខ អ្នកណាម្នាក់ងាកទៅខាងក្រោយ ។ ចក្ខុ ក៏ដូចគ្នា
 ជានិស្សយប្បច្ច័យ រូបជាអារម្មណប្បច្ច័យ អារជួនចិត្ត ជាអនន្តរ-
 ប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ នតិប្បច្ច័យ និង
 វិតតប្បច្ច័យ អាណាគៈ ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វេទនាជាដើម ជា
 សហជាតបច្ច័យជាដើម ។ ការមើលទៅខាងមុខ និងការក្រឡេកទៅ
 តាមទិសផ្សេងៗ រមែងប្រាកដ ព្រោះបច្ច័យទាំងនេះប្រជុំគ្នាដោយ

ប្រការដូច្នោះ ។ ក្នុងការមើលទៅខាងមុខ និងការក្រឡេកទៅតាម
 ទិសនោះ អ្នកណាម្នាក់មើលទៅខាងមុខ អ្នកណាម្នាក់មើលទៅ
 ខាងក្រោយ **អសម្មោហសម្បជញ្ញៈ** ក្នុងការមើលទៅខាងមុខ
 និងការមើលទៅតាមទិសផ្សេងៗនេះ គប្បីជាបដោយអំណាចការ
 ពិចារណាក្នុងខន្ធ អាយតនៈ ធាតុ និងបច្ច័យ យ៉ាងនេះ ដោយ
 ប្រការដូច្នោះ ។

បទថា **សម្មិត្តិតេ បសារិតេ** មានសេចក្តីថា បត់ចូល ឬ
 លាចេញនៃឥរិយាបថទាំងឡាយ ។

ការពិចារណាប្រយោជន៍ និងមិនមែនប្រយោជន៍ ព្រោះការ
 បត់ចូល ឬលាចេញនៃដៃជើងជាបច្ច័យ ហើយពិចារណាតែប្រ-
 យោជន៍ ដោយមិនបានបត់ចូល ឬលាចេញ ដោយអំណាចចិត្ត
 ឡើយ ឈ្មោះថា **សាត្តកសម្បជញ្ញៈ** ក្នុងការបត់ចូល ឬលាចេញ
 នោះ ។ គ្រប់ៗ ខណៈ ដែលភិក្ខុឈរ ឬលាតដៃ និងជើងយូរ
 ពេកទៅ វេទនារមែងកើតឡើងក្នុងការបត់ ឬលាតនោះ ចិត្តរមែង
 មិនបានអារម្មណ៍តែមួយ ។ កម្មជាន រមែងវិនាសទៅ ។ ភិក្ខុនោះ
 នឹងមិនសម្រេចគុណវិសេស ។ តែកាលភិក្ខុបត់ចូលល្មមល្អ លា
 ចេញល្មមល្អ វេទនានោះៗ រមែងមិនកើតឡើង ។ ចិត្តរមែងមាន
 អារម្មណ៍តែមួយ ។ កម្មជានរមែងសម្រេច ។ លោករមែងសម្រេច

គុណវិសេសបាន ។ ការពិចារណាប្រយោជន៍ និងមិនមែនប្រយោជន៍ គប្បីជ្រាបយ៉ាងនេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

មួយវិញទៀត សូម្បីកាលមានប្រយោជន៍ ការពិចារណាដល់អារម្មណ៍សប្បាយ និងមិនសប្បាយ ហើយពិចារណាតែអារម្មណ៍ដែលជាសប្បាយ ឈ្មោះថា **សប្បាយសម្បជញ្ញៈ** ។ ក្នុងសប្បាយសម្បជញ្ញៈ ក្នុងការបត់ចូល ឬលាចេញនោះ មានន័យដូច្នោះ ។

បានឮថា ភិក្ខុកំលោះច្រើនអង្គ ស្វាធារ្យព្រះធម៌នៅត្រង់លានព្រះចេតិយ ។ ភិក្ខុនីក្រមុំច្រើនអង្គ ស្តាប់ធម៌នៅខាងក្រោយភិក្ខុទាំងនោះ។ បណ្តាភិក្ខុទាំងនោះ ភិក្ខុកំលោះមួយអង្គ លូកដៃចេញទៅ ត្រូវកាយភិក្ខុនី ទើបសឹកជាគ្រហស្ថ ព្រោះហេតុនោះឯង ។

ភិក្ខុមួយអង្គទៀត កាលដាក់ជើង បានដាក់ជើងទៅក្នុងភ្នកក្រើង ។ ត្រូវក្រើងឆេះជើងដល់ច្រើន ។

ភិក្ខុមួយអង្គទៀត បានដាក់ជើងទៅលើដំបូក ត្រូវអាស្រ័យសំ ។ ផ្សេងៗ ភិក្ខុមួយអង្គ លាដៃទៅលើឈើបន្តោងមុន ត្រូវពស់ខៀវខាំ ។ ព្រោះដូច្នោះ ភិក្ខុមិនគួរលាដៃជើងទៅក្នុងទីដែលមិនជាសប្បាយ ដូច្នោះ គួរលាទៅក្នុងទីដែលជាសប្បាយ ។ នេះជាសប្បាយសម្បជញ្ញៈ ក្នុងបទថា **សម្មិញ្ញិតេ បសារិតេ** នេះ ។

ក៏គោចរសម្បជញ្ញៈ គប្បីសម្តែងដោយរឿងរបស់ព្រះមហា
ថេរៈ ។

បានឮថា ព្រះមហាថេរៈអង្គុយនៅក្នុងទីសម្រាកពេលថ្ងៃ
សន្ទនាជាមួយអន្តេវាសិកទាំងឡាយ បត់ដៃចូលមកដោយរហ័ស
ហើយលាចេញ ទៅក្នុងទីដើមវិញ ហើយសន្សឹមៗ បត់ចូល
អន្តេវាសិកទាំងឡាយសួរលោកថា “បពិត្រលោកដ៏ចម្រើន ហេតុអ្វី
ទើបលោកបត់ដៃចូលមកដោយរហ័ស ហើយលាចេញទៅក្នុងទីដើម
វិញ ហើយបត់ចូលសន្សឹមៗ ម្តងទៀត” ។ ព្រះមហាថេរៈ ឆ្លើយថា
“ម្ចាស់អារុសោទាំងឡាយ តាំងពីយើងផ្តើមមនសិការកម្មដ្ឋានមក
យើងមិនធ្លាប់លះចោលកម្មដ្ឋានបត់ដៃឡើយ តែឥឡូវនេះ យើង
សន្ទនានឹងលោកទាំងឡាយ បានលះបង់ចោលកម្មដ្ឋានបត់ដៃចូល
ព្រោះដូច្នោះ ទើបបានយើងលាដៃចេញទៅក្នុងទីដើមវិញ ហើយបត់
ចូលទៀត” ។ អន្តេវាសិកទាំងឡាយបានថ្វាយសាធុការថា “លូ
ហើយ លោកអាចារ្យ” ដែលឈ្មោះថា ភិក្ខុគួរ ដូច្នោះ ។

ការមិនលះកម្មដ្ឋានក្នុងទីដូច្នោះ គប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា
គោចរសម្បជញ្ញៈ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

អ្នកណាៗ ដែលឈ្មោះថា ខ្លួនក្នុងខាងក្នុង ដែលបត់ចូល
ឬលាចេញ រមែងមិនមាន ។ មានតែការបត់ចូល ឬលាចេញដោយ
ការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុដែលកើតពីកិរិយាចិត្ត មានប្រការដូច

ពោលហើយ ដូចមនុស្សយន្ត កម្រើកញ្ចក់ដៃជើងបាន ដោយ
អំណាចសរសៃខ្សែ ដូច្នោះ ។

ក៏ការកំណត់ជីវិតយ៉ាងនេះ ដោយប្រការដូច្នោះ គប្បីជ្រាបថា
ជា អសម្មោហសម្បជញ្ញៈ ក្នុងការបត់ចូល ឬលាចេញនេះ ។

ការប្រើប្រាស់ដោយការស្លៀកដណ្តប់សង្ឃ័យ និងចីវរ និង
ដោយការ ទទួលភិក្ខុដោយបាត្រជាដើម ឈ្មោះថា ធារណ ក្នុង
បទថា សង្ឃ័យបត្តចីវរធារណ ក្នុងកាលទ្រទ្រង់នូវសង្ឃ័យ បាត្រ
និងចីវរ នេះ ។

ក្នុងការប្រើប្រាស់សង្ឃ័យ បាត្រនិងចីវរនោះ នឹងវិនិច្ឆ័យ
ក្នុងការប្រើ ប្រាស់សង្ឃ័យ និងចីវរមុន ។ ការដែលភិក្ខុស្លៀក
ឬដណ្តប់ ត្រាច់បិណ្ឌបាត បានអាមិសៈមក គឺប្រយោជន៍ មាន
ប្រការដូចដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ទុកដោយន័យជាដើមថា
ដើម្បីការពារត្រជាក់ ដូច្នោះនុ៎ះឯង ឈ្មោះថា ប្រយោជន៍ ។ គប្បី
ជ្រាបសាត្តកសម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចនៃប្រយោជន៍នោះ ។

ក៏ចីវរសាច់ល្អិត ជាសប្បាយដល់ភិក្ខុសាច់ក្តៅ និងមាន
កម្លាំងតិច ចីវរសាច់ក្រាស់ ៦ ជាន់ ជាសប្បាយដល់ភិក្ខុសាច់
ត្រជាក់ ។ ចីវរដែលផ្ទុយគ្នា មិនជាសប្បាយ ។ ចីវរចាស់ មិនជា
សប្បាយដល់ភិក្ខុអង្គណាមួយឡើយ ។ សេចក្តីថា ចីវរចាស់នោះ

រមែងធ្វើសេចក្តីកន្លងល់ដល់ភិក្ខុនោះ ព្រោះចាំបាច់ត្រូវដេរប៉ះជាដើម។
 ចីវរប្រភេទសំពត់បដ្ឋណៈ និងទុក្ខលៈជាដើម ជាទីតាំង នៃសេចក្តី
 លោភ ធ្វើឲ្យកន្លងល់ដូចគ្នា ។ សេចក្តីថា ចីវរដូច្នោះ រមែងធ្វើ
 អន្តរាយដល់ភិក្ខុដែលនៅក្នុងព្រៃតែមួយអង្គឯង នឹងអាចធ្វើអន្តរាយ
 ដល់ជីវិត ក៏បាន ។

ក៏ចីវរណាកើតឡើងដោយអំណាចមិច្ឆាជីវៈ មាននិមិត្តកម្ម
 ជាដើម និងចីវរណាកាលភិក្ខុនោះប្រើប្រាស់ អកុសលធម៌ចម្រើន
 ឡើង កុសលធម៌សាបសូន្យទៅ ចីវរនោះ មិនជាសប្បាយដោយ
 ត្រង់ ។ ចីវរដែលផ្ទុយគ្នា ជាសប្បាយ ។ ក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាប
 សប្បាយសម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចចីវរដែលជាសប្បាយនោះ និង
 គប្បីជ្រាបគោចរសម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចការមិនលះបង់កម្មដ្ឋាន
 នុ៎ះឯង ។

អ្នកណាៗ ឈ្មោះថា ខ្លួនក្នុងខាងក្នុង ដែលឈ្មោះថា ឃុំចីវរ
 រមែងមិនមាន ។ មានតែការឃុំចីវរ ដោយការផ្សាយទៅនៃវាយោ-
 ធាតុ ដែលកើតពីកិរិយាចិត្ត មានប្រការដូចពោលហើយប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងចីវរ និងកាយនោះ សូម្បីចីវរ ក៏មិនមានចេតនា សូម្បី
 កាយ ក៏មិនមានចេតនា។ ចីវរ រមែងមិនដឹងថា យើងឃុំកាយទុក ។
 សូម្បីកាយ ក៏មិនដឹងថា យើងត្រូវចីវរឃុំទុក ។ ធាតុទាំងឡាយ
 ប៉ុណ្ណោះ គ្របពួកធាតុ ដូចយកសំពត់ចាស់គ្របគម្ពីរទុក ដូច្នោះ ។

ព្រោះដូច្នោះ ភិក្ខុបានចីវរល្អ ក៏មិនគួរត្រេកអរ បានចីវរមិនល្អ ក៏មិនគួរទាស់ចិត្ត ។ ដូចសេចក្តីថា ដំបូក ព្រះចេតិយ និងដើមឈើ ដែលស្កិតស្កិទ្ធជាដើម បុគ្គលពួកខ្លះ បូជាដោយផ្កាឈើ របស់ ក្រអូប ធ្នូប និងសំពត់ជាដើម បុគ្គលពួកខ្លះ មិនបូជា បន្ទោបង់ លាមក មូត្រ ចោលភក់ និងប្រហារដោយដំបង់ និងសស្រ្តាជាដើម ដល់ដំបូកដើមឈើជាដើម។ រមែងមិនសប្បាយចិត្ត ឬទាស់ចិត្ត ដោយការបូជា និងមិនបូជាទាំងនោះ ភិក្ខុបានចីវរល្អ មិនគួរត្រេកអរ បានចីវរមិនល្អ មិនគួរទាស់ចិត្តឡើយ ដូច្នោះ ដូចគ្នា គប្បីជ្រាប អសម្មោហសម្បជញ្ញៈ ក្នុងការប្រើប្រាស់សង្ឃ្យាដី និងចីវរនេះ ដោយអំណាចពិចារណាដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនេះ ដោយប្រការ ដូច្នោះ ។

សូម្បីក្នុងការប្រើប្រាស់បាត្រ គប្បីជ្រាបសាត្វកសម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចប្រយោជន៍ដែលគប្បីបានចំពោះ ព្រោះភិក្ខុមិនចាប់ បាត្រដោយប្រញាប់ តែចាប់បាត្រដោយពិចារណាយ៉ាងនេះថា កាល យើងចាប់បាត្រនេះត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត្រនឹងបានភិក្ខុ ដូច្នោះជាបច្ច័យ។

ក៏បាត្រធ្ងន់ មិនជាសប្បាយដល់ភិក្ខុដែលមានរាងកាយស្គម មានកម្លាំងតិច ។ បាត្រដែលរដិបរដុប មាន ៤-៥ ថ្ងៃ លំបាក លាង មិនជាសប្បាយដល់ភិក្ខុរូបណាមួយឡើយ ។ សូម្បីបាត្រ

ដែលលំបាកលាង ក៏មិនគួរ ។ ដោយន័យថា កាលលាងបាត្រនោះ
លោកនឹងមានកង្វល់ ។

ក៏បាត្រ ដែលមានពណ៌ដូចកែវមណី ជាទីតាំងនៃសេចក្តី
លោភ មិនជាសប្បាយតាមន័យដែលពោលហើយក្នុងចីវរនុ៎ះឯង ។

មួយវិញទៀត បាត្រដែលបានមកដោយអំណាចនិមិត្តកម្ម
ជាដើម មិនជាសប្បាយ និងបាត្រណាកាលភិក្ខុប្រើប្រាស់ អកុ-
សលធម៌ទាំងឡាយ រមែងចម្រើនឡើង កុសលធម៌ទាំងឡាយ
រមែងសាបសូន្យទៅ បាត្រនេះ មិនជាសប្បាយតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ។
បាត្រដែលផ្ទុយគ្នា ជាសប្បាយ ។ ក្នុងការប្រើប្រាស់បាត្រនេះ គប្បី
ជ្រាបសប្បាយសម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចបាត្រនោះ ។ គប្បីជ្រាប
គោចរសម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចការមិនលះបង់កម្មដ្ឋាននុ៎ះឯង ។

អ្នកណាៗ ឈ្មោះថា ខ្លួនក្នុងខាងក្នុង កាន់បាត្រ រមែង
មិនមាន ។ មានតែការកាន់បាត្រ ដោយការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុ
ដែលកើតអំពីកិរិយាចិត្ត មានប្រការដូចពោលហើយប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងការកាន់បាត្រនោះ សូម្បីបាត្រក៏មិនមានចេតនា សូម្បីដៃ
ក៏មិនមានចេតនា ។ បាត្រមិនដឹងថា យើងត្រូវដៃកាន់ ។ សូម្បីដៃ
ទាំងឡាយក៏មិនដឹងថា យើងកាន់បាត្រ ។ ធាតុទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះ
កាន់ពួកធាតុ ដូចយកដង្កាប់ចាប់ បាត្រដែលក្តៅដូចភ្លើង ដូច្នោះ ។

គប្បីជាបអសម្មោហសម្បជញ្ញៈ ក្នុងការប្រើប្រាស់បាត្រនេះ ដោយ
អំណាចការពិចារណាដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនេះ ដោយប្រការដូច្នោះ។

ម្យ៉ាងទៀត មនុស្សទាំងឡាយឃើញមនុស្សអនាថាម្នាក់
កំបុតដៃ ជើង មានខ្លះឈាម និងពួកជង្គុវចេញពីមុខដំបៅ មាន
រុយក្បាលខៀវចោមរោម ដេកនៅលើសាលាជាទីអាស្រ័យរបស់
មនុស្សអនាថា អ្នកដែលមានសេចក្តីអាណិតយកសំពត់រុំដំបៅមក
ឲ្យខ្លះ យកថ្នាំជាក់អំបែងក្បឿងជាដើមមកឲ្យខ្លះ ដល់មនុស្សអនាថា
ទាំងនោះ បណ្តារបស់ទាំងនោះ សំពត់រុំដំបៅរបស់អ្នកខ្លះ ជាសំពត់
សាច់ល្អិតក៏មាន របស់អ្នកខ្លះជាសំពត់សាច់គ្រោតគ្រោតក៏មាន
អំបែងក្បឿងជាក់ថ្នាំរបស់អ្នកខ្លះ រូបរាងស្អាតក៏មាន របស់អ្នកខ្លះ
រូបរាង មិនស្អាតក៏មាន មនុស្សអនាថាទាំងនោះ រមែងមិនត្រេកអរ
ឬរង្វៀសក្នុងវត្ថុទាំងនោះ ដោយសេចក្តីថា មនុស្សអនាថាទាំងនោះ
ត្រូវការត្រឹមតែសំពត់បិទដំបៅប៉ុណ្ណោះ និងអំបែងក្បឿងក៏ត្រឹមតែ
ជាក់ថ្នាំទុកប៉ុណ្ណោះ សេចក្តីនេះយ៉ាងណា ក៏ភិក្ខុណាពិចារណាចិវរ
ដូចសំពត់រុំដំបៅ បាត្រដូចអំបែងក្បឿង ជាក់ថ្នាំ និងភិក្ខុដែលបាន
ក្នុងបាត្រ ដូចថ្នាំ ភិក្ខុនេះក៏ដូច្នោះ គប្បីជាបថា ជាអ្នកធ្វើសេចក្តីដឹង
ខ្លួនខ្ពស់បំផុត ដោយអសម្មោហសម្បជញ្ញៈ ក្នុងការប្រើប្រាស់
សង្ឃាដី បាត្រ និងចិវរ ។

ក្នុងបទថា អសិតេ ជាដើម មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ៖

បទថា អសិតេ បានដល់ ក្នុងការឆាន់បិណ្ឌបាត ។

បទថា បិតេ បានដល់ ក្នុងការហុតយាគូជាដើម ។

បទថា ខាយិតេ បានដល់ ក្នុងការទំពាស្សីរបស់ទំពាស្សី ដែលធ្វើដោយ មេត្រាជាដើម ។

បទថា សាយិតេ បានដល់ ក្នុងការជញ្ជាបរសទឹកឃ្មុំ និង ទឹកអំពៅជាដើម ។

ប្រយោជន៍សូម្បី ៨ ដូចដែលត្រាស់ទុកដោយន័យមាន ជាដើមថា នេវ ទោយ មិនមែនឆាន់ដើម្បីលេង ដូច្នោះ ឈ្មោះថា ប្រយោជន៍ គប្បីជាបសាត្តកសម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចប្រយោជន៍ នោះ ។

ក៏បណ្តាកោជនដែលថោកទាប ឬប្រណីត ប្រៃ ឬផ្អែមជាដើម ភិក្ខុណាមិនសុខស្រួល ព្រោះកោជនណា កោជននោះ មិនជា សប្បាយ ដល់ភិក្ខុនោះ។

មួយវិញទៀត កោជនណាដែលបានមកដោយអំណាចនិមិត្ត- កម្មជាដើម និងកោជនណាកាលភិក្ខុនោះឆាន់ទៅ អកុសលធម៌ទាំង ឡាយ រមែងចម្រើនឡើង កុសលធម៌ទាំងឡាយ រមែងសាបសូន្យ ទៅ កោជននោះ មិនជាសប្បាយតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ។ កោជនដែល ផ្ទុយគ្នា ជាសប្បាយ ។ ក្នុងការឆាន់ជាដើមនេះ គប្បីជាប

សប្បាយសម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចភោជននោះ និងគប្បីជ្រាប
គោចរសម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចការមិនលះបង់កម្មដ្ឋាននុ៎ះឯង ។

អ្នកណាៗ ឈ្មោះថា ខ្លួនក្នុងខាងក្នុង ជាអ្នកបរិភោគ រមែង
មិនមាន ។ ឈ្មោះថា ការកាន់បាត្រ រមែងមានដោយការផ្សាយទៅ
នៃវាយោធាតុ ដែលកើតពីកិរិយាចិត្ត មានប្រការដូចពោលហើយ
ប៉ុណ្ណោះ ។ ឈ្មោះថា ការលូកដៃចុះក្នុងបាត្រ រមែងមានដោយការ
ផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុដែលកើតពីកិរិយាចិត្តប៉ុណ្ណោះ ។ ការធ្វើ
ពុទ្ធិបាយ ការលើកពុទ្ធិបាយឡើង និងការហាមាត់ រមែងមាន
ដោយការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុ ដែលកើតអំពីកិរិយាចិត្តប៉ុណ្ណោះ
អ្នកណាៗ ក៏ប្រើសោរយន្តខ្មែរឆ្លងថ្កាមមិនបាន ។ ការច្រកពុទ្ធិបាយ
ក្នុងមាត់ ធ្មេញលើធ្មេនាទីជាអង្រែ ធ្មេញក្រោមធ្មេនាទីជាត្បាល់ និង
អណ្តាតធ្មេនាទី ជាដៃ រមែងមានដោយការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុ
ដែលកើតអំពីកិរិយាបស្ស័យចិត្តប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងការបរិភោគនោះ មាន
ទឹកមាត់ខ្លះៗ នៅចុងអណ្តាត ទឹកមាត់ច្រើន នៅគល់អណ្តាតលាយ
ច្របល់ ។ របស់ទំពារនោះ ត្រូវរៀសដោយដៃ គឺអណ្តាតចុះក្នុង
ត្បាល់ គឺធ្មេញក្រោម ទឹក គឺទឹកមាត់ធ្មេឲ្យសើមជោគ បុកលម្អិត
ដោយអង្រែ គឺធ្មេញលើ ។ មិនមានអ្នកណាមកដួសដាក់ចូលទៅ
ខាងក្នុងដោយស្វាបព្រា ឬវែកទេ ។ ចូលទៅដោយវាយោធាតុ

នុ៎ះឯង ។ អាហារដែលធ្លាក់តាមបំពង់កចុះទៅៗ មិនមានអ្នកណា
 យកវត្ថុដែលក្រាល ដោយចំបើងមកទទួលទេ ។ តាំងនៅបានដោយ
 អំណាចវាយោធាតុនុ៎ះឯង ។ អាហារដែលតាំងនៅនោះៗ ក៏មិន
 មានអ្នកណាធ្វើចង្រ្កានបង្កាត់ភ្លើងដាំស្នូទេ ។ រមែងឆ្អិនដោយតេជោ-
 ធាតុនោះឯង ។ អាហារដែលឆ្អិនហើយ មិនមានអ្នកណា ប្រើដំបង
 ឬឈើច្រត់កៀរចេញខាងក្រៅទេ ។ វាយោធាតុនុ៎ះឯងនាំចេញ
 (បន្ទាបង់) ។ ដោយប្រការដូច្នោះ វាយោធាតុ រមែងនាំអាហារចូល
 ផ្លាស់ប្តូរតាំងទុក ត្រឡប់ទៅត្រឡប់មក បុកឲ្យល្អិត ធ្វើឲ្យស្អិត
 និងនាំចេញ ។ បឋវីធាតុតាំងទុក ត្រឡប់ទៅត្រឡប់មក បុកឲ្យល្អិត
 និងធ្វើឲ្យស្អិត ។ អាបោធាតុធ្វើឲ្យស្អិត តាមរក្សាកាតសើមទុក ។
 តេជោធាតុធ្វើអាហារដែល ចូលទៅខាងក្នុងឲ្យឆ្អិន អាកាសធាតុ
 ចែកឲ្យជាដុំៗ ។ វិញ្ញាណធាតុ បង្កប់ការឲ្យធាតុផ្សេងៗ ធ្វើនាទី
 ឲ្យត្រូវក្នុងរឿងនោះៗ ។ គប្បីជ្រាបអសម្មោហសម្បជញ្ញៈ ក្នុងការ
 បរិភោគនេះ ដោយអំណាចការពិចារណាដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនេះ
 ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត គប្បីជ្រាបអសម្មោហសម្បជញ្ញៈ ក្នុងការបរិភោគ
 នេះ ដោយពិចារណាជារបស់បដិកូល ១០ ប្រការយ៉ាងនេះគឺ ដោយ
 ការទៅ ១ ដោយការស្វែងរក ១ ដោយការបរិភោគ ១ ដោយ
 ទីអាស្រ័យ ១ ដោយប្រឡាក់ប្រឡូស ១ ដោយមិនទាន់រលួយ ១

ដោយរលួយហើយ ១ ដោយផល ១ ដោយហូរចេញ ១ ដោយ
ប្រលាក់ ១ ។ ចំណែកសេចក្តីពិស្តារក្នុងរឿងនេះ គប្បីកាន់យកពី
អាហាររបេជិកូលសញ្ញានិទ្ទេស ក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គ ។

បទថា ឧច្ចារបស្សាវកម្ម បានដល់ ក្នុងការបន្ទោបង់ឧច្ចារៈ
និងបស្សាវៈ ។ ក្នុងបទនោះ មានអធិប្បាយថា កាលដល់វេលា
បន្ទោបង់ហើយ មិនបានបន្ទោបង់ឧច្ចារបស្សាវៈ ញើសហូរចេញ
ចាករាងកាយទាំងអស់ ភ្នែកក្រឡើបក្រឡាប់ ចិត្តមិនមានអារម្មណ៍
តែមួយ និងរោគដទៃៗ រមែងកើតឡើង ។ តែកាលបន្ទោបង់ឧច្ចារ-
បស្សាវៈ គ្រប់យ៉ាងនោះ រមែងមិនមាន នេះជាសេចក្តីក្នុងសេចក្តី
នេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ គប្បីជ្រាបសាត្វកសម្បជញ្ញៈ ដោយ
សេចក្តីនោះ ។

ក៏ភិក្ខុបន្ទោបង់ឧច្ចារបស្សាវៈ ក្នុងទីមិនសមគួរ រមែងជា
អាបត្តិ រមែងខូចឈ្មោះ ជាអន្តរាយដល់ជីវិត កាលបន្ទោបង់ឧច្ចារ-
បស្សាវៈ ក្នុងទីសមគួរ គ្រប់យ៉ាងនោះ រមែងមិនមានដូច្នោះ
ការជឿនខ្លួនក្នុងការបន្ទោបង់ឧច្ចារៈ បស្សាវៈនេះ ទើបជាសប្បាយ ។
គប្បីជ្រាបសប្បាយសម្បជញ្ញៈ ដោយសប្បាយនោះ ។ គប្បីជ្រាប
គោចរសម្បជញ្ញៈ ដោយមិនលះបង់កម្មដ្ឋាននុ៎ះឯង ។

ឈ្មោះថា ខ្លួនក្នុងខាងក្នុង អ្នកបន្ទោបង់ឧប្បារបស្សៈ រមែង
មិនមាន ។ មានតែការបន្ទោបង់ឧប្បារបស្សៈ ដោយការផ្សាយទៅ
នៃវាយោធាតុដែលកើតពីកិរិយារបស់ចិត្តប៉ុណ្ណោះ ។

ឬថា ព្រោះបូសបែក កាលបូសទុំ ខ្លះ និងឈាម រមែងហូរ
ចេញ ដោយមិនមានអ្នកណាត្រូវការ យ៉ាងណា ភាជនៈទឹកដែល
ពេញប្រៀបដោយទឹក រមែងហូរចេញ ដោយមិនមានអ្នកណាត្រូវ
ការ យ៉ាងណា ឧប្បារបស្សៈដែលសន្សំនៅក្នុងពោះរៀនធំ និង
លោកនាម ត្រូវកម្លាំងខ្យល់សន្តត់ រមែងហូរចេញ សូម្បីដោយ
មិនមានអ្នកណាត្រូវការ ដូច្នោះ ។

ក៏ឧប្បារបស្សៈនេះ កាលហូរចេញយ៉ាងនេះ រមែងមិនជា
របស់ភិក្ខុនោះ មិនជារបស់អ្នកដទៃ ជាកាកអាហារដែលហូរចេញពី
រាងកាយប៉ុណ្ណោះឯង ។ ដូចអ្វី ? ដូចជាអ្នកដែលដួសទឹកចាស់ចេញ
ពីពាងទឹក ទឹកចាស់នោះ រមែងមិនជារបស់ខ្លួន មិនជារបស់អ្នកដទៃ
គឺត្រឹមតែលាងពាងប៉ុណ្ណោះឯង ។ គប្បីជ្រាបអសម្មាហសម្បជញ្ញៈ
ក្នុងការបន្ទោបង់ឧប្បារបស្សៈនេះ ដោយពិចារណាការប្រព្រឹត្តទៅ
ដោយប្រការដូច្នោះ ។

- ក្នុងបទថា គតេ ជាដើម មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ៖
- បទថា គតេ បានដល់ ក្នុងការដើរ ។
- បទថា ចិតេ បានដល់ ក្នុងការឈរ ។

បទថា និសិទ្ធ បានដល់ ក្នុងការអង្គុយ ។

បទថា សុត្ត បានដល់ ក្នុងការដេក ។

បទថា ជាគរិតេ បានដល់ ក្នុងការភ្ញាក់ ។

បទថា ភាសិតេ បានដល់ ក្នុងការនិយាយ ។

បទថា តុណ្ណិការេ បានដល់ ការនៅស្ងៀម ។

ក៏ក្នុងព្រះសូត្រនេះថា ភិក្ខុកាលដើរក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មា
អញដើរ កាលឈរក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាអញឈរ កាលអង្គុយក្តី
ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាអញអង្គុយ កាលដេកក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថា
អាត្មាអញដេក ដូច្នោះ ទ្រង់ត្រាស់ដល់ឥរិយាបថធំ ។

ក្នុងពាក្យនេះថា ក្នុងការដើរទៅមុខ ក្នុងការថយក្រោយ ក្នុង
ការក្រឡេកមើលទៅមុខ ក្នុងការក្រឡេកមើលទៅទិសផ្សេងៗ ក្នុង
ការបត់ចូល ក្នុងការលាចេញដូច្នោះ ត្រាស់ដល់ឥរិយាបថកណ្តាល។

តែក្នុងទីនេះថា ក្នុងការដើរ ការឈរ ការអង្គុយ ការដេក-
លក់ ការ ភ្ញាក់ឡើង ដូច្នោះ ទ្រង់ត្រាស់ដល់ឥរិយាបថតូចៗ ។
ព្រោះដូច្នោះ គប្បីជ្រាបកាតជាអ្នកធ្វើសេចក្តីដឹងខ្លួនក្នុងឥរិយាបថ
សូម្បីតាំងនោះ ដោយន័យដែលពោលហើយនុ៎ះឯង ។

ក៏ព្រះមហាសិវត្ថោ អ្នកទ្រទ្រង់ព្រះត្រៃបិដក ពោលថា ភិក្ខុ
ណាដើរ ឬចង្រ្កមយូរ ខាងក្រោយឈរស្ងៀម រមែងពិចារណា

ឃើញដូច្នោះថា រូបធម៌ និងអរូបធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងវេលាចន្រ្ទម
រលត់ទៅក្នុងខណៈឈររសៀមនោះឯង ភិក្ខុនេះ ឈ្មោះថា ជាអ្នក
ធ្វើសេចក្តីព្យាកដឹងខ្លួន ក្នុងការដើរ ។

ភិក្ខុណាស្វាធារាយក្តី វិសជ្ជនាបញ្ញាក្តី មនសិការកម្មដ្ឋានក្តី
ឈរយូរ ខាងក្រោយអង្គុយចុះ រមែងពិចារណាឃើញដូច្នោះថា
រូបធម៌ និងអរូបធម៌ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងវេលាឈរ រលត់ទៅក្នុង
ខណៈអង្គុយចុះនោះឯង ភិក្ខុនេះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកធ្វើសេចក្តី
ព្យាកដឹងខ្លួនក្នុងការឈរ ។

ភិក្ខុណាអង្គុយយូរ ដោយធ្វើការស្វាធារាយជាដើម ខាងក្រោយ
ក្រោកឡើង រមែងពិចារណាឃើញដូច្នោះថា រូបធម៌ និងអរូបធម៌
ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងវេលាអង្គុយ រលត់ទៅក្នុងខណៈក្រោកឡើង
នោះឯង ភិក្ខុនេះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកធ្វើសេចក្តីព្យាកដឹងខ្លួន ក្នុងការ
អង្គុយ ។

តែភិក្ខុណាដេកទន្ទេញក្តី មនសិការកម្មដ្ឋានក្តី លក់ទៅ កាល
ក្រោកឡើង រមែងពិចារណាឃើញដូច្នោះថា រូបធម៌ និងអរូបធម៌
ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងវេលាដេករលត់ទៅ ក្នុងខណៈក្រោកឡើង
នោះឯង ភិក្ខុនេះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកធ្វើសេចក្តីព្យាកដឹងខ្លួនក្នុងការ
ដេកលក់ និងការភ្ញាក់ ។ ក៏ចិត្តដែល មិនធ្វើការងារ ឈ្មោះថា លក់
ដែលធ្វើការងារ ឈ្មោះថា ភ្ញាក់ ។

ភិក្ខុណាកំពុងនិយាយហើយ មានសតិសម្បជញ្ញៈថា ឈ្មោះ
 ថា សំឡេងនេះ រមែងកើតព្រោះអាស្រ័យបច្ចុរមាត់ ធ្មេញ អណ្តាត
 ពិតាន និងសេចក្តីព្យាយាមដែលសមគួរដល់រឿងនោះៗ របស់ចិត្ត
 ដូច្នោះ និយាយ ឬថា ស្វាធាយក៏ដោយ ពោលធម៌ក៏ដោយ
 ចម្រើនកម្មជានក៏ដោយ វិសជ្ជនាបញ្ញា ក៏ដោយ រហូតដល់អស់
 កាលយូរ ហើយស្ងៀមទៅក្នុងខាងក្រោយ រមែងពិចារណាឃើញ
 ដូច្នោះថា រូបធម៌ និងអរូបធម៌ដែលកើតឡើងក្នុងវេលានិយាយ
 រលត់ទៅក្នុងខណៈស្ងៀមនោះឯង ភិក្ខុនេះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកធ្វើ
 សេចក្តីព្យាបាលដឹងខ្លួនក្នុងការនិយាយ ។

ភិក្ខុណាស្ងៀម ហើយញ៉ាំងមនសិការក្នុងព្រះធម៌ ឬកម្មជាន
 អស់វេលាយូរ ខាងក្រោយពិចារណាឃើញដូច្នោះថា រូបធម៌ និង
 អរូបធម៌ដែលប្រព្រឹត្ត ទៅក្នុងវេលាស្ងៀម រលត់ទៅក្នុងខណៈ
 ស្ងៀមនោះឯង ដោយសេចក្តីថា កាលឧបាទាយរូបកើត ឈ្មោះថា
 និយាយ កាលមិនកើត ឈ្មោះថា ស្ងៀម ភិក្ខុនេះ ឈ្មោះថា ជាអ្នក
 ធ្វើសេចក្តីព្យាបាលដឹងខ្លួន ក្នុងភាពជាអ្នកស្ងៀម ដោយប្រការដូច្នោះ ។
 រឿងនេះ ព្រះមហាសិវត្ថេរ ពោលទុកហើយ ។

តយិទំ មហាសិវត្ថេរេន វុត្តំ អសម្មោហធុរំ មហាសតិ-
 បដ្ឋានសុត្តេ អធិប្បតំ ។ នាទីរបស់អសម្មោហសម្បជញ្ញៈ លោក

ប្រាថ្នាក្នុងមហាសតិប្បដ្ឋានសូត្រ ។ តែក្នុងសាមញ្ញផលសូត្រនេះ រមែងបានសម្បជញ្ញៈ ៤ យ៉ាង សូម្បីទាំងអស់ដូច្នោះ គប្បីជ្រាប ភាពជាអ្នកធ្វើសេចក្តីពួកជីវ្ខន ដោយអំណាចនៃសម្បជញ្ញៈ ៤ ក្នុងទីនេះ តាមន័យដែលពោលហើយនុ៎ះឯង ។

ក៏បទថា **សម្បជានការី** នេះ គប្បីជ្រាបសេចក្តីដោយ សម្បជញ្ញៈ ដែលសម្បយុត្តដោយសតិនោះឯង គ្រប់ៗ បទ ។ បទថា **សតិសម្បជញ្ញៈសមន្តគតោ** ក៏មានសេចក្តីពិស្តារប៉ុណ្ណោះ។

តែក្នុងវិក្កបករណ៍ ទ្រង់ចែកបទទាំងនេះទុក យ៉ាងនេះថា **សតោ សម្បជានោ អភិក្កមតិ សតោ សម្បជានោ បដិក្កមតិ** ជាអ្នកមានសតិសម្បជញ្ញៈ ឈានទៅមុខ ជាអ្នកមានសតិសម្បជញ្ញៈ ឈានត្រឡប់ ដូច្នោះឯង ។

បទថា **ឯវំ ខោ មហារាជ** មានសេចក្តីថា ភិក្ខុកាលញ្ញាំង ការឈានទៅជាដើម ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយសម្បជញ្ញៈដែលសម្បយុត្តដោយសតិ យ៉ាងនេះ រមែងឈ្មោះថា ជាអ្នកប្រកបដោយសតិសម្បជញ្ញៈ ។

ចប់ សម្បជញ្ញៈ ៤ យ៉ាង ។

ចេតោខីលសូត្រ

(ចម្រើងនៃចិត្ត ៥ យ៉ាង)

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចម្រើងនៃចិត្តនេះ មាន ៥ យ៉ាង ។
ចម្រើងនៃចិត្ត ៥ យ៉ាង គឺអ្វីខ្លះ ?

១- ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ សង្ស័យ
ជឿងឆ្ងល់ មិនចុះចិត្តស៊ប់ មិនជ្រះថ្លាក្នុងព្រះសាស្តា ចិត្តរបស់
ភិក្ខុនោះ មិនបង្ហោនទៅ ដើម្បីដុតកម្ដៅកិលេស ដើម្បីប្រកបរឿយៗ
ដើម្បីធ្វើមិនដាច់ ដើម្បីតាំងមាំ

២- ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ក្នុងព្រះធម៌...

៣- ក្នុងព្រះសង្ឃ...

៤- ក្នុងសិក្ខា...

៥- ភិក្ខុមានចិត្តខឹងអាក់អន់ គ្មានក្ដាញ់ រឺបឹងរឺងរូស ក្នុង
សព្វហូចារីទាំងឡាយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុណា មានចិត្តខឹង
អាក់អន់ គ្មានក្ដាញ់ រឺបឹងរឺងរូស ក្នុងសព្វហូចារីទាំងឡាយ ចិត្ត
របស់ភិក្ខុនោះ មិនបង្ហោនទៅ ដើម្បីដុតកម្ដៅកិលេស ដើម្បីប្រកប
រឿយៗ ដើម្បីធ្វើមិនដាច់ ដើម្បីតាំងមាំ, ចិត្តរបស់ភិក្ខុណា មិនបង្ហោន
ទៅ ដើម្បីដុតកម្ដៅកិលេស ដើម្បីប្រកបរឿយៗ ដើម្បីធ្វើមិនដាច់
ដើម្បីតាំងមាំ នេះជាចម្រើងនៃចិត្ត ទី ៥ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
ចម្រើងនៃចិត្ត មាន ៥ យ៉ាងនេះឯង ។ (ចិកដ ៤៥ ទំព័រ ២៤០)

អដ្ឋកថា ចេតោទ័លសូត្រ ទី ៥

បទថា ចេតោទ័ល (ចម្រើននៃចិត្ត) បានដល់ ភាពរឹងរូស ជាសម្រាម ជាជន្តិតនៃចិត្ត ។ បទថា សត្វិ កន្ធិតិ (រមែងសង្ស័យ ក្នុងព្រះសាស្តា) មានសេចក្តីថា ភិក្ខុរមែងសង្ស័យក្នុងព្រះវរកាយ ឬក្នុងព្រះគុណរបស់ព្រះសាស្តា ។ កាលសង្ស័យក្នុងព្រះវរកាយ រមែងសង្ស័យថា ព្រះវរកាយ ឈ្មោះថា ប្រដាប់ដោយបុរិស លក្ខណៈ ៣២ ប្រការ មែនឬហ្ន៎ ។ កាលសង្ស័យក្នុងគុណ រមែង សង្ស័យថា ព្រះសព្វញ្ញតញ្ញាណដែលអាចដឹងអត្តត អនាគត បច្ចុប្បន្ន មែនឬទេហ្ន៎ ។ បទថា វិចិក្ខុតិ (សង្ស័យ) បានដល់ កាលជ្រើសរើស តែងតែលំបាក រមែងដល់នូវភាពពិបាក គឺមិន អាចនឹងសម្រេចចិត្តបាន ។ បទថា នាធិមុច្ចតិ (មិនបង្កាន់ចិត្តជឿ) បានដល់ រមែងមិនបានបង្កាន់ចិត្តជឿថា វត្ថុនោះជាយ៉ាងនេះ ។ បទថា ន សម្បសីទតិ (មិនជ្រះថ្លា) បានដល់ ឈានចុះក្នុងគុណ ហើយ ព្រោះមិនទាន់អស់សេចក្តីសង្ស័យ ទើបមិនអាចនឹងជ្រះថ្លា គឺមិនអាចមានចិត្តចុះស៊ីបក្នុងព្រះសាស្តា ។ បទថា អាតប្បាយ (ដើម្បីសេចក្តីព្យាយាម) បានដល់ ដើម្បីធ្វើសេចក្តីព្យាយាមដុត កម្លៅកិលេស។ បទថា អនុយោគាយ (ដើម្បីប្រកបរឿយ) បានដល់ ដើម្បីសេចក្តីប្រកបរឿយៗ ។ បទថា សាតប្ចាយ (ដើម្បីធ្វើមិនជាប់) បានដល់ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាប់តគ្នា ។ បទថា បធានាយ (ដើម្បីបំពេញ

ព្យាយាម) បានដល់ ដើម្បីតាំងសេចក្តីព្យាយាម ។ បទថា អយំ
 បវមោ ចេតោខីលោ (នេះចម្រើននៃចិត្តទី ១) បានដល់ ភាពរឹងរូស
 នៃចិត្តប្រការទីមួយ គឺសេចក្តីសង្ស័យក្នុងព្រះសាស្តា ជាការៈ
 ដែលកិក្ខុនោះលះមិនបានយ៉ាងនេះ ។

ក្នុងបទថា ធម្មេ (ក្នុងធម៌) គឺក្នុងព្រះបរិយត្តិធម៌ និង
 បដិវេធធម៌ ។ កាលសង្ស័យក្នុងព្រះបរិយត្តិធម៌ រមែងសង្ស័យថា
 អាចារ្យទាំងឡាយពោលថា ពុទ្ធវចនៈ គឺព្រះត្រៃបិដក មាន
 ៨៤,០០០ ធម្មក្ខន្ធ ព្រះពុទ្ធវចនៈនោះ មានមែនឬ ។ កាលសង្ស័យ
 ក្នុងបដិវេធធម៌ រមែងសង្ស័យថា អាចារ្យទាំងឡាយពោលថា ផល
 នៃវិបស្សនា ឈ្មោះថា មគ្គ, ផលនៃមគ្គ ឈ្មោះថា ផល, ការលះ
 សង្ខារទាំងឡាយដាច់ជាសមុច្ឆេទ ឈ្មោះថា និព្វាន, និព្វាននោះ
 មានមែនឬ ។

បទថា សង្ឃេ សង្ខតិ (សង្ស័យក្នុងព្រះសង្ឃ) មានសេចក្តី
 ថា រមែងសង្ស័យថា ព្រះសង្ឃដែលបដិបត្តិតាមបដិបទាបែបនេះ
 តាមបទជាដើមថា ឧជុប្បដិបន្តោ (អ្នកបដិបត្តិត្រង់) ជាជំនុំនៃបុគ្គល
 ៨ គឺ បុគ្គលតាំងនៅក្នុងមគ្គ ៤ តាំងនៅក្នុងផល ៤ មានមែនឬ ។
 កាលសង្ស័យក្នុងសិក្ខា រមែងសង្ស័យថា អាចារ្យទាំងឡាយពោល
 ថា អធិសីលសិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា សិក្ខានោះ

មានមែនឬ ។ បទថា **អយំ បញ្ចមោ** (នេះ ប្រការទី ៥) បានដល់ សភាវៈនេះ ជាភាពរឹងរូស ជាសម្រាម ជាជង្គត់នៃចិត្ត ប្រការទី ៥ គឺភាពរឹងត្អឹង ក្នុងមិត្តសព្វហ្មចារី ។

ចប់ អដ្ឋកថា ចេតោខីលសូត្រ ទី ៥ ។

អបណ្ណកសូត្រ

(ការប្រតិបត្តិមិនខុស)

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុប្រកបដោយធម៌ ៣ យ៉ាង ឈ្មោះថា ជាអ្នកប្រតិបត្តិនូវសេចក្តីប្រតិបត្តិមិនខុស ទាំងហេតុក៏ឈ្មោះថា លោកបានផ្តង ដើម្បីឲ្យអស់អាសវៈទាំងឡាយ ។ ធម៌ ៣ យ៉ាង តើដូចម្តេច ?

១-ឥធម៌ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ហោតិ, ម្នាលភិក្ខុ ទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយេ ទាំងឡាយ

២-កោជនេ មត្តញ្ញ ហោតិ, ជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងកោជន

៣-ជាគរិយំ អនុយុត្តោ ហោតិ, ជាអ្នកប្រកបរឿយៗ នូវការភ្ញាក់រលឹក ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចុះភិក្ខុជាអ្នកគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយេ ទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ? ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ

បានឃើញរូបដោយភ្នែកហើយ តែជាអ្នកមិនបានក្នុងកាន់នូវ
 និមិត្ត មិនបានក្នុងកាន់នូវអនុព្យញ្ជនៈ អភិជ្ឈា និងទោមនស្ស
 ដែលជាអកុសលធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក គប្បីគ្របសង្កត់នូវ
 បុគ្គលដែលមិនសង្រួមនូវចក្ខុទ្រិយនោះ ព្រោះហេតុមិនបាន
 សង្រួមចក្ខុទ្រិយណា ក៏ប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួមនូវចក្ខុទ្រិយនោះ
 រក្សានូវចក្ខុទ្រិយ ដល់នូវសេចក្តីសង្រួមក្នុងចក្ខុទ្រិយ ។

បានឮសំឡេង ដោយត្រចៀក ។ល។

បានធុក្ខិន ដោយច្រមុះ ។ល។

បានជញ្ជាបរស ដោយអណ្តាត ។ល។

បានពាល់ត្រូវនូវផ្តោដ្ឋព្វៈ ដោយកាយហើយ ។ល។

បានដឹងច្បាស់នូវធម្មារម្មណ៍ ដោយចិត្តហើយ តែជាអ្នក
 មិនបានក្នុងកាន់នូវនិមិត្ត មិនបានក្នុងកាន់នូវអនុព្យញ្ជនៈ អភិ-
 ជ្ឈានិងទោមនស្ស ដែលជាអកុសលធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក
 គប្បីគ្របសង្កត់នូវបុគ្គល ដែលមិនសង្រួមនូវមនិទ្រិយនោះ
 ព្រោះហេតុមិនបានសង្រួមមនិទ្រិយណា ក៏ប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួម
 នូវមនិទ្រិយនោះ រក្សានូវមនិទ្រិយ ដល់នូវសេចក្តីសង្រួមក្នុង

មនិន្ទ្រិយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ យ៉ាងនេះឯង ឈ្មោះថា ភិក្ខុជា
អ្នកគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចុះភិក្ខុជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងកោជន
តើដូចម្តេច ? ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ បាន
ពិចារណាដោយឧបាយនៃប្រាជ្ញា បរិកោតនូវអាហារដោយគិត
ថា មិនមែនដើម្បីលេង មិនមែនដើម្បីស្រវឹង មិនមែនដើម្បី
ប្រដាប់ មិនមែនដើម្បីស្អិតស្អាងទេ, (បរិកោត) គ្រាន់តែដើម្បី
ឲ្យតាំងនៅនៃកាយនេះ ដើម្បីញ៉ាំងជីវិតិន្ទ្រិយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
ដើម្បីកម្ចាត់បង់នូវសេចក្តីបាត ដើម្បីអនុគ្រោះព្រហ្មចរិយធម៌
អាត្មាអញ្ជើងកម្ចាត់បង់នូវវេទនាចាស់ផង មិនឲ្យវេទនាថ្មីកើត
ឡើងបានផង ការប្រព្រឹត្តទៅនៃឥរិយាបថ ៤ ក្តី ការមិនមាន
ទោស គឺមិនខ្ជិលច្រអូសក្តី ការនៅជាសុខក្តី នឹងមានដល់
អាត្មាអញដោយប្រការដូច្នោះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ យ៉ាងនេះ
ឯង ឈ្មោះថា ភិក្ខុជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងកោជន ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចុះភិក្ខុជាអ្នកប្រកបរឿយៗ នូវការ
ក្លាក់រលឹក តើដូចម្តេច ? ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ
រមែងធ្វើចិត្តឲ្យស្អាតចាកអារាមណីយធម៌ (ធម៌ជាគ្រឿងរារាំង)
ដោយការចង្រ្កម ដោយការអង្គុយ អស់ ១ ថ្ងៃ រមែងធ្វើចិត្តឲ្យ

ស្អាតចាកអាវរណីយធម៌ ដោយការចង្រ្កម ដោយការអង្គុយ
 អស់បឋមយាមនៃរាត្រី សម្រេចនូវសីហសេយ្យាសន៍ ផ្អៀង
 ទៅខាងស្អាំ អស់មជ្ឈិមយាមនៃរាត្រី តម្រេតជើងលើជើង
 ប្រកបដោយសតិសម្បជញ្ញៈ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសេចក្តី
 សម្គាល់ថានឹងក្រោក ហើយក៏ក្រោក ក្នុងបច្ច័យយាមនៃរាត្រី
 ធ្វើចិត្តឲ្យស្អាតចាកអាវរណីយធម៌ ដោយការចង្រ្កម ដោយការ
 អង្គុយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ យ៉ាងនេះឯង ឈ្មោះថា ភិក្ខុជា
 អ្នកប្រកបរឿយៗ នូវការភ្ញាក់រលឹក ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុប្រកបដោយធម៌ ៣ យ៉ាងនេះឯង
 ឈ្មោះថា ជាអ្នកប្រតិបត្តិនូវសេចក្តីប្រតិបត្តិមិនខុស ទាំងហេតុក៏
 ឈ្មោះថា លោកបានផ្តង ដើម្បីឲ្យអស់អាសវៈទាំងឡាយ ។

(សុត្តន្តបិដក លេខ ៤១ ទំព័រ ៣០-៣៣)

អដ្ឋកថា អបណ្ណកសូត្រ

បទថា អបណ្ណកបដិបទំ មានសេចក្តីថា ព្រះអរិយបុគ្គល
 ជាអ្នកបដិបត្តិនូវសេចក្តីបដិបត្តិដែលមិនខុស គឺបដិបត្តិដែលល្អ
 ដោយចំណែកតែមួយ បដិបត្តិដែលនាំសត្វចេញចាកកាម បដិបត្តិ
 ដែលប្រកបដោយហេតុ បដិបត្តិដែលមានសារៈ បដិបត្តិដែលជា

គោល (មណ្ឌបដិបទា) បដិបត្តិដែលមិនជាសត្រូវ បដិបត្តិដែល
 សមរម្យ បដិបត្តិធម៌សមគួរដល់ធម៌, មិនមែនបដិបត្តិដោយការ
 ប្រកាន់តាមហេតុដែលត្រិះរិះ (តក្កគ្គាហោន) ឬ ដោយកាន់យក
 តាមន័យ (នយគ្គាហោន) ។ ព្រោះថា ភិក្ខុ ភិក្ខុនី ឧបាសក ឬ
 ឧបាសិកា អ្នកកាន់បដិបត្តិយ៉ាងនេះ (កាន់យកដោយតក្កៈ កាន់យក
 ដោយន័យ) នឹងសាបសូន្យចាកមនុស្សសម្បត្តិ ទេវសម្បត្តិ និង
 និព្វានសម្បត្តិ ។ ចំណែកអ្នកបដិបត្តិអបណ្ណកបដិបទា នឹងមិន
 សាបសូន្យចាកសម្បត្តិទាំងនោះ ។

ឡើង ឈ្នួញរទេះ ២ ពួក

ដូចក្នុងអតីតសម័យ កាលឈ្នួញរទេះ ២ ពួក ធ្វើដំណើរ
 ទៅកាន់ទឹកន្តារ នាយឈ្នួញរទេះដែលល្ងង់ខ្លៅ ជឿពាក្យរបស់យក្ខ
 ដល់សេចក្តីវិនាសព្រមនឹងពួកឈ្នួញ, (ចំណែក) នាយឈ្នួញរទេះ
 ដែលឆ្ងាត មិនជឿស្តាប់ពាក្យរបស់យក្ខ គិតថា យើងនឹងចោលទឹក
 ក្នុងទីដែលយើងបានជួបទឹក ដូច្នោះហើយ ឲ្យសញ្ញានឹងពួកឈ្នួញ
 ហើយទើបធ្វើដំណើរទៅ ដែលលោកសំដៅយកពោលគាថានេះថា

អបណ្ណកំ ហានមេកេ ទុតិយំ អាហុ តក្កិកា
 ឯតទញ្ញាយ មេធាវី តំ គណ្ណេ យទបណ្ណកំ ។

បុគ្គលពួកខ្លះ ជាបណ្ឌិត រមែងប្រកាន់ហេតុដែលមិនខុស
 បុគ្គលពួកខ្លះ ត្រិះរិះយកឯង រមែងប្រកាន់ហេតុទី ២ (ហេតុខុស)
 មេធាវីបុគ្គល បានដឹងនូវហេតុដែលខុសនិងហេតុដែល មិនខុសនេះ
 ហើយ គប្បីកាន់យកនូវហេតុដែលមិនខុសនោះ ។

មគ្គ ត្រាស់ហៅថា អាសវក្ខយៈ ដូចក្នុងគាថានេះថា ៖
 សេខស្ស សិក្ខមានស្ស ឧជុមគ្គានុសារិនោ
 ឧយស្មី បឋមំ ញាណំ តតោ អញ្ញា អនន្តរា ។

មគ្គញាណជាបឋម ក្នុងការអស់ទៅនៃកិលេស រមែងកើត
 ឡើងដល់សេក្ខបុគ្គល នៅកំពុងសិក្សា ជាអ្នកប្រតិបត្តិនូវផ្លូវត្រង់
 អរហត្តផល តែងកើតឡើងជាលំដាប់អំពីមគ្គញាណ ៤ នោះ ។

ផល ត្រាស់ហៅថា អាសវក្ខយៈ ដូចក្នុងប្រយោគនេះថា
 ឈ្មោះថាជាសមណៈ ព្រោះអស់អាសវៈទាំងឡាយ ។

និព្វាន ហៅ ថា អាសវក្ខយៈ ក្នុងគាថានេះថា ៖
 បរវជ្ជានុបស្សិស្ស និច្ចំ ឧជ្ឈានសញ្ញិនោ
 អាសវា តស្ស វឌ្ឍន្តិ អារា សោ អាសវក្ខយា ។

កាលបុគ្គលគយឃ្នាំមើលទោសរបស់បុគ្គលដទៃ ជាប្រក្រតី
 មានការសម្គាល់ហេតុក្នុងការពោលទោស (អ្នកដទៃ) ជានិច្ច ជា

ប្រក្រតី អាសវៈទាំងឡាយរបស់បុគ្គលនោះ តែងចម្រើន បុគ្គល
នោះឈ្មោះថា បិតនៅឆ្ងាយអំពីធម៌ជាគ្រឿងអស់អាសវៈ ។

(បិដក លេខ ៥២ ធម្មបទគាថា) ។

តែក្នុងព្រះសូត្រនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា “អាសវានំ
ខយាយ” ដោយទ្រង់សំដៅដល់ផល អធិប្បាយថា ដើម្បីប្រយោជន៍
ដល់អរហត្តផល ។

បទថា ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ មានសេចក្តីថា មានទ្វារដែល
បិទហើយក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ មានចិត្តជាទី ៦ ។ បទថា កោជនេ
មត្តញ្ញ មានសេចក្តីថា ដឹងប្រមាណក្នុងកោជន អធិប្បាយថា ដឹង
ប្រមាណក្នុងការទទួល ការឆាន់ និងការពិចារណា ។ បទថា
ជាគរិយំ អនុយុត្តោ មានសេចក្តីថា ជាអ្នកបែងចែកពេលយប់
ពេលថ្ងៃចេញជា ៦ ចំណែក ហើយប្រកបរឿយៗ នូវភាពជា
អ្នកក្លាក់ក្នុង ៥ ចំណែក អធិប្បាយថា ខ្លះខ្លះក្នុងការក្លាក់
រលឹកនុ៎ះឯង ។

ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាទ្រង់ដាក់មាតិកាទុកយ៉ាងនេះហើយ
កាលនឹងចែកមាតិកានុ៎ះឯង តាមលំដាប់ដែលទ្រង់ដាក់ហើយ ទើប
ត្រាស់ពាក្យមានជាដើមថា កតញ្ច ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ ដូច្នោះ ។
បណ្តាបទទាំងនោះ សេចក្តីរបស់បទថា ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា ជាដើម
បានឲ្យពិស្តារហើយក្នុងបករណ៍ពិសេស ឈ្មោះថា វិសុទ្ធិមគ្គ ។

សេចក្តីនៃបទទាំងឡាយមានជាដើមថា បដិសន្ធិ យោនិសោ អាហារំ អាហារេតិ នេវ ទវាយ (ភិក្ខុពិចារណា ដោយឧបាយ ប្រាជ្ញាហើយ ទើបនឹងនាំអាហារមក (ឆាន់) មិនមែនដើម្បីនឹងលេង) បានឲ្យពិស្តារហើយក្នុងបករណ៍ពិសេស ឈ្មោះថា វិសុទ្ធិមគ្គនោះ ដូចគ្នា ។

បទថា អារវណីយេហិ ធម្មេហិ មានសេចក្តីថា ចាក នីវរណៈធម៌ ៥ ប្រការ, ព្រោះនីវរណៈនឹងរារាំងចិត្ត ព្រោះដូច្នោះ នីវរណៈទាំងនោះ ទើបត្រាស់ហៅថា អារវណីយធម៌ ។ បទថា សីហសេយ្យំ កប្បតិ មានសេចក្តីថា សម្រេចការដេកដូចសីហៈ ។ បទថា បុរោ បុរោ អប្ចាយ បានដល់ ជាក់ជើងឆ្វេងគងលើ ជើងស្តាំ ។ ព្រោះថា កាលជាក់ជើងទុកស្មើគ្នា ជង្គង់នឹងប៉ះជង្គង់ ក៏ជើងក៏នឹងប៉ះក៏ជើង ទុក្ខវេទនានឹងកើត ព្រោះការប៉ះគ្នានោះ ព្រោះ ដូច្នោះ ដើម្បីនឹងរៀនទោសនោះ លោកនឹងជាក់ជើងឲ្យគងលើគ្នា បន្តិច ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបត្រាស់ថា បុរោ បុរោ អប្ចាយ ដូច្នោះ ។

បទថា សតោ សម្បជានោ មានសេចក្តីថា ប្រកបដោយ សតិ និងសម្បជញ្ញៈ ។

សួរថា ភិក្ខុនោះ កាលដេកលក់នឹងឈ្មោះថា មានសតិ-សម្បជញ្ញៈបានយ៉ាងណា ? ឆ្លើយថា ដោយអំណាចនៃការប្រព្រឹត្តិទៅ (របស់កម្មដ្ឋានមុនលក់) ។ ព្រោះថា ភិក្ខុនេះ កាលចង្រ្កម ក្នុងទីចង្រ្កម ដឹងខ្លួនថាឈានចុះកាន់ការលក់ ទើបសម្រាកកម្មដ្ឋានដែលកំពុងបំពេញ ហើយអង្គុយលើគ្រែ ឬលើផែនក្តារ លក់ទៅកាលភ្ញាក់ក៏ភ្ញាក់មកបំពេញកម្មដ្ឋាន ក្នុងទីដែលសម្រាកនុ៎ះឯងទៀត ព្រោះដូច្នោះ សូម្បីលោកនឹងលក់ ក៏នៅឈ្មោះថា មានសតិសម្បជញ្ញៈ ។ នេះជាន័យក្នុងមូលកម្មដ្ឋានមុន ។

ចំណែកភិក្ខុនេះ ឈ្មោះថា មានសតិសម្បជញ្ញៈ សូម្បីដោយកម្មដ្ឋាន តាមដែលកំណត់កាន់យកសេចក្តីនេះ យ៉ាងណា ។ អធិប្បាយថា ភិក្ខុនេះកាលចង្រ្កម ដឹងខ្លួនថាឈានចុះកាន់ការលក់ ក៏ដេកផ្អៀងស្តាំលើផ្ទាំងថ្ម ឬលើគ្រែ ពិចារណាថា កាយមិនមានចិត្ត ដេកនៅលើគ្រែដែលមិនមានចិត្ត គ្រែដែលមិនមានចិត្ត ក៏ជាក់នៅលើដីដែលមិនមានចិត្ត ដីដែលមិនមានចិត្ត ក៏នៅលើទឹកដែលមិនមានចិត្ត ទឹកដែលមិនមានចិត្ត ក៏នៅលើខ្យល់ដែលមិនមានចិត្ត ខ្យល់ដែលមិនមានចិត្ត ក៏នៅលើអាកាសដែលមិនមានចិត្ត បណ្តាវត្ថុទាំងនោះ សូម្បីអាកាស ក៏មិនដឹងថា យើងលើក (ទ្រ) ខ្យល់ សូម្បីខ្យល់ក៏មិនដឹងថា យើងស្ថិតនៅលើអាកាស សូម្បីខ្យល់ក៏ដូច្នោះ មិនដឹងថា យើងលើក (ទ្រ) ទឹក ។ល។ គ្រែក៏មិនដឹងថា

យើងលើកកាយ កាយក៏មិនដឹងថា យើងនៅលើគ្រែ ។ ជាការ
 ដែលថា វត្ថុទាំងនោះផ្សេងចំណែក មិនមានការរត់ដល់គ្នានឹងគ្នា
 មិនមានការទាក់ចិត្តគ្នា មិនមានការដាក់ចិត្តគ្នា មិនមានចេតនា ឬ
 មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាចំពោះគ្នាឡើយ ដូច្នោះ កាលភិក្ខុនោះពិចារណា
 យ៉ាងនេះ បច្ចុវេក្ខណចិត្តនោះ រមែងធ្លាក់ចុះកាន់កវង្គ ។ លោក
 សូម្បីកាលលក់យ៉ាងនេះ ក៏រមែងឈ្មោះថា មានសតិសម្បជញ្ញៈ ។

បទថា **ឧដ្ឋានសញ្ញំ មនសិករិត្វា** មានសេចក្តីថា ដាក់ចិត្ត
 ដល់សញ្ញាដែលកំណត់វេលាក្រោកឡើងថា កាលព្រះចន្ទ ឬផ្កាយ
 ឡើងដល់ត្រង់នេះ យើងនឹងក្រោកឡើង អធិប្បាយថា ដាក់សញ្ញា
 ទុកក្នុងចិត្ត ។ ព្រោះថា កាលភិក្ខុនោះបដិបត្តិយ៉ាងនេះហើយ ដេក
 ក៏នឹងក្រោកឡើងបាន ត្រង់ក្នុងវេលាតាមដែលកំណត់ទុកហើយ
 នុ៎ះឯង ។

អដ្ឋកថា អបណ្ណកសូត្រ ។

បដិបទាសូត្រ ទី៣

ទ្រង់គង់នៅក្នុងក្រុងសាវត្ថី ... ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតនឹងសម្តែងនូវមិច្ឆាបដិបទា និងសម្មាបដិបទា ដល់អ្នកទាំងឡាយ ចូរអ្នកទាំងឡាយ ប្រុងស្តាប់ធម៌នោះ ចូរធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយប្រពៃចុះ តថាគតនឹងសម្តែងប្រាប់ ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ទទួលព្រះពុទ្ធដីកានៃព្រះមាសព្រះភាគថា ព្រះករុណា ព្រះអង្គ ។

ទើបព្រះមាសព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ដូច្នោះថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ចុះមិច្ឆាបដិបទា តើដូចម្តេច ? ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ សង្ខារទាំងឡាយកើតមាន ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ, វិញ្ញាណកើតមាន ព្រោះសង្ខារជាបច្ច័យ ។ល។ ការកើតឡើងព្រមនៃកងទុក្ខទាំងអស់នោះ រមែងមានយ៉ាងនេះ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ នេះហៅថា មិច្ឆាបដិបទា។

ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ចុះសម្មាបដិបទា តើដូចម្តេច ? ការរល់នៃសង្ខារ ព្រោះការវិនាសនិងរលត់ឥតមានសេសសល់នៃអវិជ្ជា, ការរលត់នៃវិញ្ញាណ ព្រោះរលត់នៃសង្ខារ ។ល។ ការរលត់នៃកងទុក្ខទាំងអស់នោះ រមែងមានយ៉ាងនេះ ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ នេះហៅថា សម្មាបដិបទា ។ (សុត្តន្តបិដក លេខ ៣១, ទំព័រ៩)

អង្គកថា បដិបទាសូត្រ ទី៣

បទថា **មិច្ឆាបដិបទា** មានសេចក្តីថា នេះជាបដិបទា មិននាំសត្វចេញចាកទុក្ខ ជាលំដាប់ដំបូង ។ សួរថា ក៏ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ទើបមានបុញ្ញាភិសង្ខារខ្លះ អនេញាភិសង្ខារខ្លះ មិនមែនឬ?

អភិសង្ខារទាំង ២ នោះ ជាមិច្ឆាបដិបទាដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា ព្រោះ រាប់ថាជារដ្ឋៈ ។

យញ្ជិ កិញ្ជិ ភវត្តយសទ្ធាតំ វដ្ឋំ បត្តេត្វា បវត្តិតំ, អន្តបសោ បញ្ញាភិញ្ញា អន្ន វា បន សមាបត្តិយោ, សព្វំ តំ វដ្ឋបក្ខិយំ វដ្ឋសីសន្តិ វដ្ឋសីសត្តា មិច្ឆាបដិបទាវ ហោតិ ។

វត្ថុណាមួយ ដែលបុគ្គលប្រាថ្នារដ្ឋៈ ពោលគឺភព ៣ បដិបត្តិ ដោយហោចទៅអភិញ្ញា ៥ ឬសមាបត្តិ ៨ វត្ថុទាំងអស់ប្រព្រឹត្តក្នុង ចំណែករដ្ឋៈ ចាត់ជាមិច្ឆាបដិបទា ព្រោះជារដ្ឋៈ ។

យំ បន កិញ្ជិ វិវដ្ឋំ និព្វានំ បត្តេត្វា បវត្តិតំ, អន្តបសោ ឧទ្យុទ្ធយាគុមត្តនានម្បិ បណ្ណមុដ្ឋិទានមត្តម្បិ, សព្វំ តំ វិវដ្ឋបក្ខិយំ វិវដ្ឋនិស្សិតំ, វិវដ្ឋបក្ខិកត្តា សម្មាបដិបទាវ ហោតិ ។ វត្ថុណាមួយ ដែលបុគ្គលប្រាថ្នារដ្ឋៈ គឺព្រះនិព្វាន បដិបត្តិ ដោយហោចទៅថ្វាយទានត្រឹមតែបាយយាគូមួយវែកក្តី ត្រឹមតែថ្វាយ ស្លឹកឈើមួយក្តាប់ក្តី វត្ថុទាំងអស់នោះ ចាត់ជាសម្មាបដិបទាដោយពិត ព្រោះជាចំណែករដ្ឋៈ ។

ពិតមែន ទានកុសលសូម្បីមានប្រមាណតិច ត្រឹមតែថ្វាយ ស្លឹកឈើ ១ ក្តាប់ក្តី ទានកុសលដ៏ធំធេង ដូចជាទានរបស់វេលាម- ព្រាហ្មណ៍ជាដើមក្តី ចូរលើកទុកចុះ ; ឲ្យតែបុគ្គលណាធ្វើបុណ្យ ប្រាថ្នានូវសម្បត្តិក្នុងរដ្ឋៈ ឈ្មោះថា ជាការតាំងនៅក្នុងមិច្ឆាបដិបទា ព្រោះដោយអំណាចអាស្រ័យនៅក្នុងរដ្ឋៈ ; រមែងអាចដើម្បីនាំទៅ ក្នុងរដ្ឋៈតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ មិនអាចនាំទៅកាន់រដ្ឋៈ គឺព្រះនិព្វាន បានទេ ។

ក៏បុគ្គលណា កាលធ្វើបុណ្យកុសល ប្រាថ្នានូវ វិវដ្តៈយ៉ាង នេះថា « **ឥទំ មេ នានំ អោសវក្ខយាវហំ ហោតុ** : វិទាន របស់ខ្ញុំនេះ សូមបានជាទីអស់ទៅនៃអាសវៈកិលេស » ដូច្នោះ ឈ្មោះ ថា ជាការតាំងនៅក្នុងសម្មាបដិបទា ព្រោះដោយអំណាចវិវដ្តៈ រមែង អាចឲ្យបានសម្រេចជាព្រះអរហន្តក៏បាន ព្រះបច្ចេកពុទ្ធក៏បាន ព្រះ- សម្មាសម្ពុទ្ធក៏បាន ។

បុគ្គលមិនសម្រេចព្រះអរហត្ត ហើយនឹងដល់ទីបំផុតមិនមាន ដូច្នោះ គប្បីជ្រាបថា ទ្រង់សម្តែងមិច្ឆាបដិបទា ដោយអំណាច អនុលោម សម្តែងសម្មាបដិបទា ដោយអំណាចបដិលោម ។

សួរថា ក៏ក្នុងទីនេះ លោកសួរបដិបទា ចែកព្រះនិព្វាន កំណត់ បដិបទាសូម្បីក្នុងការឆ្លើយ និងបទថា បដិបទាមិនមែនជាឈ្មោះនៃ ព្រះនិព្វាន តែពាក្យថា បដិបទា នេះ ជាឈ្មោះរបស់មគ្គ ៥ ព្រម ដោយវិបស្សនា ព្រោះដូច្នោះ បទភាជនៈ ទើបសមគួរដោយការសួរ ការឆ្លើយ មិនមែនឬ ? ឆ្លើយថា មិនមែន ។ ព្រោះហេតុអ្វី ? ព្រោះលោកសម្តែងបដិបទាដោយផល មែនពិត ក្នុងទីនេះ លោក សម្តែងបដិបទាដោយផល ។

“អវិជ្ជាយ ភ្លេច អសេសវិវកនិរោធិ សង្ខារនិរោធិ”តិ ឯតំ និរោធិសង្ខារំ និព្វានំ យស្ស បដិបទាយ ផលំ, អយំ វិច្ឆតិ, ភិក្ខុវេ, សម្មាបដិបទាតិ អយមេត្ត អត្ថោ ។

សេចក្តីក្នុងពាក្យថា “ការរល់នៃសង្ខារ ព្រោះការវិនាស និង រលត់ឥតមានសេសសល់នៃអវិជ្ជា” នេះ មានអធិប្បាយដូច្នោះ និព្វាន

ពោលគឺ ចំណែកនៃនិរោធនេះ ជាផលរបស់បដិបទាណា ម្ចាស់ភិក្ខុ ទាំងឡាយ បដិបទានេះ តថាគតហៅថា **សម្មាបដិបទា** ។

ក៏ក្នុងអត្ថនេះ វិរាគៈ ក្នុងពាក្យថា **អសេសវិរាគនិរោធា** នេះ ជាវេចនៈនៃនិរោធា (ការរលត់) នោះឯង ។ ក៏ក្នុងពាក្យថា **អសេស-វិរាគា អសេសនិរោធា** នេះ មានអធិប្បាយដូចតទៅនេះ ម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីសម្តែងមគ្គ ពោលគឺវិរាគៈ ដែលជាហេតុរលត់ដោយឥតមាន សេសសល់ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបត្រាស់បទភាជនៈនេះថា “បើដូច្នោះ បដិបទាដែលប្រព្រឹត្តទៅជាមួយអានុភាព ព្រះអង្គទ្រង់ចែកហើយ ។ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះអង្គទើបត្រាស់ចំពោះវដ្តៈ និងវិវដ្តៈ សូម្បីនេះ ប៉ុណ្ណោះឯង ។

ជំនួសសុត្រ

លុះទៅតានោះ ឈរក្នុងទីដ៏សមគួរហើយ ទើបពោល គាថានេះ ក្នុងសំណាក់នៃព្រះមានព្រះភាគ ថា

ធម៌ជាគ្រឿងលក់របស់ពួកបុគ្គលដែលកំពុងភ្ញាក់ មាន ប៉ុន្មាន ? ធម៌ជាគ្រឿងភ្ញាក់ក្នុងពួកបុគ្គលដែលលក់ មានប៉ុន្មាន ? បុគ្គលប្រឡាក់ធូលីគីកិលេស ព្រោះធម៌មានប៉ុន្មាន ? បុគ្គល ស្អាតបាន ព្រោះធម៌ប៉ុន្មាន ?

ព្រះមានព្រះភាគ ថា ៖

បញ្ច ជាគរតំ សុត្តា បញ្ច សុត្តេសុ ជាគរា

បញ្ចកិ រជមាទេតិ បញ្ចកិ បរិសុជ្ឈតិ ។

នីវរណៈទាំង ៥ ជាគ្រឿងលក់របស់ពួកបុគ្គលដែលកំពុង
ភ្ញាក់ ឥន្ទ្រិយ៍ទាំង ៥ ជាគ្រឿងភ្ញាក់ក្នុងពួកបុគ្គលដែលលក់
បុគ្គលតែងប្រឡាក់ធូលី ព្រោះនីវរណធម៌ ៥ តែងស្អាត
ព្រោះឥន្ទ្រិយ៍ ៥ ។ (សុត្តន្តបិដក លេខ ២៧ ទំព័រ ០៧)

អដ្ឋកថា ជាគរសូត្រ

បទថា ជាគរតំ ប្រែថា ភ្ញាក់ ។ បទថា បញ្ច ជាគរតំ
អធិប្បាយថា ក៏កាលពោលដោយគាថាដែលវិសជ្ជនា កាល
ឥន្ទ្រិយ ៥ មានសទ្ធាជាដើមភ្ញាក់ នីវរណៈ ៥ ក៏ឈ្មោះថា លក់
ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា បុគ្គលដែលប្រកបព្រមដោយនីវរណៈ
៥ នោះ អង្គុយក្តី ឈរក្តី សូម្បីដេក ដរាបអរុណរក្តី ក្នុងទី
ណាទីមួយ រមែងជាអ្នកឈ្មោះថា លក់ហើយ ព្រោះសេចក្តី
ប្រមាទ គឺព្រោះភាពជាអ្នកប្រកបព្រមដោយអកុសល កាល
នីវរណៈ ៥ នេះលក់ហើយយ៉ាងនេះ ឥន្ទ្រិយ ៥ ទើបឈ្មោះថា
ភ្ញាក់ ព្រោះហេតុអ្វី ? ព្រោះថា បុគ្គលដែលប្រកបព្រមដោយ

ឥន្ទ្រិយ ៥ មានសទ្ធាជាដើមនោះ សូម្បីដេកលក់ក្នុងទីណាមួយ
 ក៏ឈ្មោះថា ជាអ្នកភ្ញាក់ ព្រោះសេចក្តីមិនប្រមាទ គឺព្រោះជាអ្នក
 ប្រកបព្រមដោយកុសល ។ បុគ្គលរមែងកាន់យក រមែងកាន់
 រមែងប្រកាន់មាំនូវធូលី គឺកិលេសដោយនីវរណៈ ៥ នុ៎ះឯង ។

គប្បីជ្រាបសេចក្តីនេះថា នីវរណៈទាំងឡាយមានកាមឆន្ទៈ
 ជាដើមដែលកើតមុន រមែងជាបច្ច័យដល់កាមឆន្ទៈជាដើម
 ដែលកើតឡើងពេលក្រោយ ដូច្នេះជាដើម ទើបឈ្មោះថា
 បុគ្គលរមែងបរិសុទ្ធិដោយឥន្ទ្រិយ ៥ ដូច្នេះ ។ សូម្បីក្នុងទីនេះ
 លោកពោលឥន្ទ្រិយ ៥ ទាំងដែលជាលោកិយៈ និងលោកុត្តរៈ
 ដូច្នេះឯង ។

អប្បនិវិទិតស្សត្រ

លុះទៅតានោះ ឈរក្នុងទីដ៏សមគួរហើយ ទើបពោល
 គាថានេះ ក្នុងសំណាក់នៃព្រះមានព្រះភាគ ថា
 ពួកជនណា កាន់ប្រឡំធម៌ ពួកជននោះ តែជឿក្នុងលទ្ធិ
 ជាខាងក្រៅ ទុកជាកាលគួរពួកជនភ្ញាក់រលឹក ពួកជននោះ
 ក៏នៅតែលក់ មិនភ្ញាក់រលឹកសោះ ។

ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ៖

យេស៊ូ ធម្មា សុប្បជវិទិតា បរវាទេសុ ន នីយរេ

សម្ពុទ្ធា សម្ពុទ្ធហាយ ចរន្តិ វិសមេ សមំ ។

ពួកជនណា បានយល់ធម៌ច្បាស់លាស់ល្អ ពួកជននោះ មិនជឿក្នុងលទ្ធិជាខាងក្រៅទេ ពួកជននោះ ឈ្មោះថាភ្នាក់ខ្លួនឯង ឈ្មោះថា បានត្រាស់ដឹងតាមហេតុ រមែងប្រព្រឹត្តធម៌ស្មើក្នុងលោក-សន្តិវាសដែលមិនស្មើ ។ (បិដក លេខ ២៧ ទំព័រ ៨)

អដ្ឋកថា អប្បជិវិទិតសូត្រ

បទថា ធម្មា បានដល់ សច្ចធម៌ ៤ ។ បទថា អប្បជិវិទិតា បានដល់ មិនទាន់បានចាក់ធុរៈរហូតដល់អស់ដោយញាណ ។ បទថា បរវាទេសុ បានដល់ ក្នុងវាទៈដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិ ៦២, ពិតមែន វាទៈទាំងនោះ ឈ្មោះថា វាទៈរបស់ពួកជនដទៃ ព្រោះជាវាទៈរបស់ ពួកត្រិវិយដទៃក្រៅពីវាទៈក្នុងសាសនានេះ ។

បទថា នីយរេ បានដល់ រមែងឃ្លាតទៅតាមធម្មតារបស់ ខ្លួនខ្លះ បុគ្គលដទៃរមែងទាញ (នាំ)ទៅខ្លះ ។ ក្នុងបទទាំងនោះ កាល កាន់យកវាទៈថា ទៀងជាដើមខ្លួនឯង ឈ្មោះថា រមែងឃ្លាតទៅ ។ កាលកាន់យកវាទៈថា ទៀងនោះ តាមពាក្យរបស់អ្នកដទៃ ឈ្មោះថា ត្រូវអ្នកដទៃទាញទៅ ។

បទថា កាលោ តេសំ បព្ពជ្ឈិតុំ អធិប្បាយថា កាលនេះ
 ជាកាលសមគួរដើម្បីនឹងភ្ញាក់រស់បុគ្គលទាំងនោះ ។ ពិតមែន ព្រះ
 ពុទ្ធទ្រង់ឧប្បត្តិឡើងក្នុងលោក ព្រះធម៌ដែលព្រះអង្គរមែងទ្រង់
 សម្តែង ព្រះសង្ឃជាអ្នកបដិបត្តិល្អហើយ ទាំងបដិបទាក៏ចម្រើន
 ទេវតាទើបពោលថា ក៏មហាជនទាំងនេះលក់ហើយក្នុងវដ្តៈ មិនទាន់
 ភ្ញាក់ ដូច្នោះ ។

ក្នុងបទថា សមុទា បានដល់ អ្នកត្រាស់ដឹងហើយ ដោយ
 ប្រពៃ ដោយហេតុ ដោយការណ៍ ។ ពិតមែន អ្នកត្រាស់ដឹង ៤
 ពួកគឺ ព្រះសព្វញ្ញពុទ្ធ បច្ចេកពុទ្ធ ចតុសច្ចុពុទ្ធ និង សុតពុទ្ធ ។

តត្ថ សមតិសបារមិយោ បូរេត្វា សម្មាសម្ពោធិំ បត្តោ
 សព្វញ្ញពុទ្ធា នាម, ក្នុងពុទ្ធទាំងនោះ អ្នកបំពេញបារមី ៣០ ហើយ
 សម្រេចព្រះសម្មាសម្ពោធិ ឈ្មោះថា ព្រះសព្វញ្ញពុទ្ធ ។

កប្បសតសហស្សាធិកានិ ទ្វេ អសន្នេយ្យានិ បារមិយោ
 បូរេត្វា សយមុតំ បត្តោ បច្ចេកពុទ្ធា នាម ។ អ្នកបំពេញបារមីអស់
 ២ អសន្នេយ្យក្រៃលែងដោយសែនកប្ប ទើបសម្រេចដោយខ្លួនឯង
 ឈ្មោះថា ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ។

អវសេសា ខីណាសវា ចតុសច្ចុពុទ្ធា នាម ។ ពហុស្សុតោ
 សុតពុទ្ធា នាម ។ ព្រះខីណាស្រព អ្នកអស់អាសវៈដោយមិន

សេសសល់ ឈ្មោះថា ចតុសច្ចុតុទ្ធ ។ អ្នកជាពហុស្សុត ឈ្មោះថា សុតតុទ្ធ ។

ឥមស្មី អត្ត តយោចិ បុរិមា វដ្តនិ ។ ពុទ្ធមានក្នុង ខាងដើមសូម្បីទាំង ៣ រមែងសមគ្រក្នុងអត្តនេះ ។
បទថា សម្មទញ្ញាយ បានដល់ ដឹងដោយហេតុ ដោយការណ៍ ។
បទថា ចរន្តិ វិសមេ សមំ អធិប្បាយថា រមែងប្រព្រឹត្តស្មី ក្នុង លោកសន្តិវាសដែលមិនស្មី ឬក្នុងពួកសត្វដែលមិនស្មី ឬថា កិលេសជាតិដែលមិនស្មី ដូច្នោះឯង ។

